

Elina Harjukelo

MINÄ OLEN IHME, SUURI IHME

Varhaisnuorten minäkuvan ja itsetunnon vahvistaminen mielikuvitusseikkailun avulla

**Opinnäytetyö
CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma
Huhtikuu 2013**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö	Aika	Tekijä
Humanistinen ja kasvatusala, Ylivieskan yksikkö	Marraskuu 2013	Elina Harjukelo
Koulutusohjelma		
Kansalaistoiminta ja nuorisotyö		
Työn nimi		
MINÄ OLEN IHME, SUURI IHME		
Varhaisnuorten minäkuvan ja itsetunnon vahvistaminen mielikuvitusseikkailun avulla		
Työn ohjaaja	Sivumäärä	
KT Reetta Leppälä	56 + 35	
Työelämäohjaaja		
Salainen		
<p>Opinnäytetyöni oli seurakunnassa toteutettu toiminnallinen Minä olen ihme, suuri ihme –mielikuvitusseikkailu. Opinnäytetyöni tarkoituksena oli vahvistaa lapsen itsetuntoa ja minäkuvaa mielikuvitusseikkailun avulla. Opinnäytetyössäni keskityin kohtaamisiin, joissa pyrittiin auttaa lasta pohtimaan omia käsityksiä itsestään. Tarkoituksena oli auttaa lasta näkemään omia voimavaroja ja hyviä asioita itsessään.</p> <p>Toiminnallinen tuokio järjestettiin kolmessa osassa. Toimintatuokioissa lapset pääsivät itse seikkailemaan mielikuvituksen avulla toiseen maailmaan. Toimintatuokio muotoutui telta-rakennelman ympärille. Toiminta tarjosi lapsille rauhoittumisen hetken, uudenlaisia kokemuksia ja aikaa pohtia omaa itseä.</p> <p>Teoriaosuudessa käsiteltiin lapsen itsetuntoa ja minäkuvaa varhaisnuoren kehityksessä, lapsen kehitystä heikentäviä ja tukevia tekijöitä sekä moniammatillista yhteistyötä.</p>		
Asiasana		
Itsetunto, kaltoinkohtelu, laiminlyönti, minäkuva, mielikuvitus, moniammatillinen yhteistyö		

ABSTRACT

<p>CENTRIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES Humanities and Education, Ylivieska</p>	<p>Date November 2013</p>	<p>Author Elina Harjukelo</p>
<p>Degree programme Civic Activity and Youth Work</p>		
<p>Name of thesis I AM A MIRACLE, A GREAT MIRACLE A working method to support a child's self-esteem and self-image.</p>		
<p>Instructor Ed.D Reetta Leppälä</p>	<p>Pages 56 + 35</p>	
<p>Supervisor Anonymous</p>		
<p>The main goal of this thesis was to provide a different working method for supporting child's self-esteem and self-image. This thesis aimed to help children to recognize their own resources and to see themselves in a positive way.</p> <p>The activity hour designed for children was organized in three parts. Six children took part in the first part and in the two last parts there were five children. The activity hour was based on an imagination adventure. During this adventure children listened to a story and after that there were some tasks to do. The tasks related to the activity hour provided the children with an opportunity to calm down, to reflect on themselves and to help them to see positive things in themselves.</p> <p>Theory part of this thesis discusses self-esteem and self-image in a child's development and growth. In addition the factors that have a negative impact on a child's growth are discussed. The theory part also includes facts concerning multiprofessional cooperation.</p>		
<p>Key words cooperation with occupations, imagination, neglect, self-esteem, self-image,</p>		

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄT	3
3 MINÄKÄSITYS JA ITSETUNTO VARHAISNUOREN KEHITYKSESSÄ	4
3.1 Varhaisnuoren kehitys	4
3.2 Varhaisnuoren minäkuva	9
3.3 Varhaisnuoren itsetunto.....	11
4 LAPSEN KEHITYSTÄ HAITTAAVIA JA TUKEVIA TEKIJÖITÄ.....	17
4.1 Lapsen kehitystä tukevat tekijät	18
4.2 Lapsen kehitystä haittaavat tekijät	21
4.3 Mielikuvitus ja lapsi.....	26
5 YHTEISTYÖ ERI ALOJEN AMMATTILAISTEN VÄLILLÄ.....	28
5.1 Moniammatillinen yhteistyö	29
5.2 Vertaistukiryhmät ja -leirit.....	30
6 MINÄ OLEN IHME, SUURI IHME –MIELIKUVITUSSEIKKAILU.....	32
6.1 Toimintatuokion idea ja toteutus.....	33
6.2 Kuka minä olen/millainen minä olen.....	37
6.3 Helminauha ja rukoushelmet	38
6.4 Unelmat ja mediakasvatus.....	40
6.5 Hartaus minä olen ihme, suuri ihme.....	43
7 ARVIOINTI.....	45
7.1 Osallistujien palaute	45
7.2 Työelämäohjaajan palaute	46
7.3 Omat kokemukset	47
8 POHDINTA.....	50
LÄHTEET.....	53

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tarjota mielikuvitusseikkailu, joka antaa työskentelymuotoja varhaisnuoren itsetunnon ja minäkuvan tukemiseen. Tarkastelen opinnäytetyössäni aiheita kehityspsykologian kautta. Kehityspsykologia näkee ihmisen psyykkisesti alati kehittyvänä olentona. Erilaiset muutospaineet pakottavat ihmisen etsimään uusia keinoja, joilla hallita elämää. (Vuorinen 2004, 15.) Näin voisi sanoa myös minun opinnäytetyöstäni, sillä toimintakokonaisuus pyrkii tarjoamaan varhaisnuorelle uusia tapoja nähdä itsensä sekä auttaa pohtimaan omia heikkouksia sekä vahvuuksia. Usein ihminen takertuu elämässään omiin heikkouksiinsa ja vertaa itseään liian paljon muihin, ja sen myötä unohtaa tarkastella omia vahvuuksiaan ja taitojaan.

Lasten ja perheiden tuska ja hätä koskettaa aina ihmisiä paljon. Kun tavataan lapsia, jotka ovat kohdanneet elämässään jo suuresti pahuutta, voidaan kokea paljon surua. Tämä johtuu siitä, että yksilö kokee, että hän ei voi tehdä paljoakaan auttaakseen heitä. Mutta totuus on se, että jotain voi aina tehdä auttaakseen lasta. Ja juuri se jokin voi olla se, mikä pelastaa lapsen elämän. (Kalland 2001, 233.) Opinnäytetyöni tarkoituksena on mahdollistaa toimintatapa, jolla lähestytään lapsen käsityksiä itsestään hänen kehitystasonsa mukaisesti käyttämällä hyödyksi mielikuvitusta. Tarjoamalla toisen maailman, jonne lähteä matkailemaan, pyrkimyksenäni oli luoda turvallinen ja mielekäs paikka, jossa lapsi kokee olonsa rentoutuneeksi ja luottavaiseksi.

Tiina With on tutkinut pro gradu – tutkielmassaan (2002, 95) opettajaa auttavana, terapeuttisena kasvattajana. Tutkimuksesta selvisi, että nykyään lapsista näkyy ongelmat kokonaisvaltaisesti, joko ulospäinsuuntautuvana ongelmakäyttäytymisenä tai sulkeutuneisuutena. Levottomuus ja aggressiivisuus ovat tutkimukseen

osallistuneen opettajan mukaan näkyvä oire lapsen pahoinvoinnista ja turvattuuden tunteesta, jonka pitäisi toimia hätähuutona aikuisille. Lapsen kehitystä tarkastellaan opinnäytetyöni teoriaosassa kehitystä tukevien ja haittaavien tekijöiden kautta. Tuon esille lapsen elinympäristöön kuuluvat tunnetuimmat tekijät kuten kodin, koulun ja ystävät sekä niiden sisältämät problematiikat. Käsittelen myös 7-12 vuotiaiden varhaisnuorten kehityskaarta ja sitä mikä on heidän ikäiselleen kasvun ja kehityksen mukaista.

Opinnäytetyöni toteutettiin seurakunnalle, jossa toimii vertaistukea tarjoava tyttöryhmä. Ryhmän tytöt ovat 4–6-luokkalaisia ja heitä yhdistää vanhempien avioero, sosiaalitoimen kanssa tehtävä työskentely sekä laiminlyönti kasvatuksessa. Tavoitteenani oli kohdata lapset sekä tarjota heille myönteinen kokemus omasta itsestä ja samalla auttaa heitä ymmärtämään itsessä olevia kykyjä. Opinnäytetyöni toiminnallinen osuus on mielikuvitusseikkailu, joka pohjautuu kirjoittamaani tarinaan. Tarinan avulla lapset tekevät erilaisia pohdintatehtäviä sekä askarteluja. Toivon, että opinnäytetyöni tarjoaa työskentelymuodon, jota lukija voi omassa kasvatustai nuorisotyössä hyödyntää.

2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄT

Kehittämistehtäviksi minulle muodostui opinnäytetyöhöni kaksi kysymystä. Ensimmäiseksi halusin selvittää, että miten voin tukea lapsen itsetuntoa ja minäkuvaa lyhyiden kohtaamisten kautta. Ryhmä, johon toteutin opinnäytetyöni, on ollut toiminnassa jo usean vuoden ajan. Halusin kohdata ryhmässä olevia tyttöjä läsnäolevana ja välittävänä aikuisena. Noiden kohtaamisten avulla halusin auttaa heitä näkemään omia kykyjään paremmin. Ryhmässä käytetään paljon hyödyksi itsetuntoa kohottavia harjoituksia, jotta tytöt näkisivät itsensä positiivisesti. Keskusteltuani työelämäohjaajani kanssa, päätin myös itse lähteä toteuttamaan itsetuntoa vahvistavia harjoituksia. Nämä harjoitukset halusin sitoa johonkin uudenlaiseen työskentelymuotoon ja sen myötä valitsin mielikuvituksen hyödyntämisen tarinan kerronnan avulla.

Toiseksi aloin miettiä, että millä keinoin voin auttaa lasta näkemään omat kykynsä. Opinnäytetyöni toimintatuokiossa toteutin mielikuvitusseikkailun, joka sisälsi erilaisia toiminnallisia harjoituksia. Seikkailun tarkoituksena oli luoda turvallinen ilmapiiri ja toimintaympäristö, jossa lapsi saa toimia omana itsenään sekä hyödyntää omaa mielikuvitustaan. Se kuinka paljon hyvää yksilö näkee itsessään, on kytköksissä itsetuntoon. Itsetunto on hyvä silloin, kun vahvempana on minäkäsityksen positiiviset ominaisuudet ja huono silloin kun negatiivisten osuus on suurempi kuin positiivisten. Hyvän itsetunnon omaava ihminen näkee hyvät ominaisuutensa mutta tiedostaa myös heikkoutensa. Kun hyvän itsetunnon omaava yksilö kuvaa itseään, hän korostaa hyviä ominaisuuksia ja näkee ne huonoja tärkeämmiksi. (Keltinkangas-Järvinen 2010a, 17.) Opinnäytetyötäni suunnitellessa pohdin todella paljon juuri tätä heikkouksien ja vahvuuksien tasapainottelua. Halusin tarjota työskentelymuodon, jonka avulla pystyttäisi auttaa lapsia löytämään omat vahvuudet.

3 MINÄKÄSITYS JA ITSETUNTO VARHAISNUOREN KEHITYKSESSÄ

Lapsi astuu koulumaailmaan ollessaan 7-12 vuotias ja samalla hän kohtaa elämässään suuria muutoksia. Lapsen kehittyminen koululaiseksi saa aikaan muutoksia niin lapsessa itsessään, kuin kotona vanhemmissa ja muissa kasvattajissa. Lapsuuteen, kasvattamiseen ja kasvuun liittyy kaksi sanaa erittäin tarkasti. Ne ovat esikuva ja jäljittely. (Lautela 2011, 141.) Kumpaakin näistä tulee kasvattajan vaalia, sillä mitä aikuinen tekee edellä, sen tekee lapsi myös usein perässä. Kun aikuinen antaa lapselle esimerkin miten tilanteissa toimitaan, hän toteuttaa esimerkkiä kyseisissä tilanteissa oli se sopivaa tai ei. Jos toiminta ei ollutkaan sopivaa ja lapsi saa siitä myöhemmin toruja. Hänen on vaikea ymmärtää missä meni väärin. Lapsen minäkäsitys ja itsetunto ovat vahvasti kytköksissä siihen, mitä palautetta saadaan vanhemmilta, ikätovereilta ja muilta ihmisiltä.

3.1 Varhaisnuoren kehitys

Lapsen kouluiän tuoma kehityskausi 7-12 vuoden välillä on valtava ja erittäin rikas kehitystapahtuma. Muutos ekaluokkalaisesta esimurrosikäiseksi ja oman identiteetin ja maailmankuvan luominen tuovat ristiriitaisia tunteita lapselle. Lapset kehittyvät eri vauhtia ja eri tavoin. Jokainen lapsi on kehitykseltään ainutlaatuinen yksilö. (Jarasto & Sinervo 2000, 28.) Lapsen elämä mullistuu uudella tavalla, kun hän astuu koulumaailmaan. Hän saa elämäänsä kaikkea uutta ja jännittävää sekä pääsee osaksi suurta yhteisöä, koulua.

Ensimmäiset kouluvuodet toimivat varhaislapsuuden jatkeena, sillä silloin lapsen tietoisuus on edelleen kuvien ja tunnelmien täyttämää. Lapselle alkaa siinä ohessa kehittyä asteittain käsitteellinen ajattelu. (Dunderfelt 2011, 81.) Jo ennen kouluikää

lapsen tiedollinen kiinnostus on herännyt ja hän haluaa oppia uutta. Lapsi kykenee tulkitsemaan ilmeitä ja eleitä, kuuntelemaan sekä kertomaan tarinoita. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 136.) Kouluiässä lapsi oppii jäsentelemään asioita paremmin, mutta kouluikäinen käyttää ongelmatilanteissa mieluummin yritystä, kokeilua ja erehdys -menetelmää kuin pohtii lakien tai periaatteiden soveltamista. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 142-143.)

Aivojen kehittyminen luo lapsille uusia toimintaedellytyksiä ja samalla tarjoaa uusia keinoja olla aktiivisia (Vuorinen 2004, 15). Lapsen ajattelu muuttuu kouluiän aikana realistisemmaksi ja käsitykset ovat selkeämmin sidoksissa todellisuuteen. Lapsi pystyy ymmärtämään paremmin ja selkeämmin sen, että muut ajattelevat eri tavalla kuin hän. (Jarasto & Sinervo 2000, 39; Kronqvist & Pulkkinen 2007, 144.) Kouluiäinen lapsi alkaa ymmärtää selkeämmin sen muiden ihmisten ajattelutapaa, mutta lapsi ei kykene aina ymmärtämään aikuisen ihmisen tekojen syitä. Lapsi tarvitsee apua, jotta hän kykenee ymmärtämään paremmin mitä aikuinen pyrkii toiminnallaan saavuttaa.

Psyykkisellä kehityksellä viitataan mielensisäisiin toimintoihin. Perustoimintoina pidetään tietoisuutta, aistimista, havaitsemista, tunteita, ajattelua, muistia ja oppimista. Näitä ilmiöitä voidaan tarkastella yksilön sisäisinä toimintoina. Ne kehittyvät silloin, kun yksilö toimii suhteessa ympäristöön. Ympäristön tarjoamat virikkeet ja ärsykkeet auttavat yksilöä kehittämään omia psyykkisiä toimintojaan. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 32.) Jos virikkeitä on vähän ja yksilö joutuu selviytymään päivittäin yksin, jää kehittyminen vähäiseksi. Tällainen tilanne voi syntyä, jos lapsi viettää paljon aikaa vain yksin esimerkiksi tietokoneen tai television ääressä eikä pääse harjoittelemaan sosiaalisia taitojaan muiden ihmisten kanssa. Lapsen käyttäytyminen sosiaalisissa tilanteissa voi poiketa muista, kun hän ei ole saanut kokemusta ja sen kautta tulleita havaintoja siitä, miten tulee toimia. Lapsi

voi nopeasti tuntea olonsa pelokkaaksi tai ahdistuneeksi ja sen myötä alkaa käyttäytyä eri tavalla kuin muut. Tämä voi johtaa siihen, että lapsi eristäytyy muista tai muut alkavat vältellä häntä.

Fyysisellä kehityksellä tarkoitetaan lapsen fyysistä kasvua ja motorista kehitystä. Perimän ja kypsymisen kautta tapahtuvat muutokset ovat osa kasvua. Fyysisiä muutoksia, kuten pituuskasvua, säätelee perimä. Elinympäristöllä on koko ajan välitön vaikutus yksilön fyysiseen kehitykseen. Se miten ympäristö tarjoaa esimerkiksi liikunnan harrastamisen mahdollisuuksia, vaikuttaa yksilön terveydentilaan ja sairastavuuteen. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 31.) Vanhempien tarjoama elinympäristö, kuten kotona tarjottava ruoka ja kannustus liikkumiseen ja harrastusten pariin, vaikuttaa lapsen kehitykseen. Jos vanhemmat tarjoavat lapselle aina ruokaa silloin kun hänellä on paha olla, voi lapsi oppia lohduttautumaan ruualla. Tämä voi johtaa ylipainoisuuteen, mikä tuo mukanaan taas kehitykseen negatiivisesti vaikuttavia tekijöitä kuten sairauksia tai kiusaamista.

Aikaisemmin rauhallinen, sopuisa ja tasapainoinen lapsi voi muuttua äkillisesti hankalaksi, uhmailevaksi ja pulmalliseksi. Lapsen tunteet ailahtelevat laidasta laitaan. Lapsen sisällä on usein epävarma ja pelokas yksilö, joka yrittää sopeutua maailmaan. Hän etsii jatkuvasti rajojaan ja testaa, mitä eri käyttäytymisistä seuraa. (Jarasto & Sinervo 2000, 29-32.) Lapsen ollessa 8–10-vuotias hän alkaa olla fyysisesti ja psyykkisesti elinvoimainen ja tasapainoinen. Takana on oman kehon aiheuttaman ristiriidan, kasvupyrähdykset lapsesta koululaiseksi sekä useimmat lastensairaudet. Lapsi ei vaadi enää jatkuvasti huomiota, vaan uskaltautuu jo itsenäisesti suoriutumaan askareistaan. Pojat 8-10 vuoden iässä alkavat ottaa toisistaan mittaa fyysisesti voimakeinoin sekä vertailevat suorituksiaan keskenään. Tytöt hyödyntävät omia verbaalisia taitojaan eli sanojaan, kun haluavat osoittaa toiselle tämän heikkouden. Lasten empatian kyky alkaa kehittyä, sillä toisen tuntei-

den huomioiminen vaatii niiden tunnistamisen ja vaistoamisen. (Jarasto & Sinervo 2000, 40.)

Yksilön kehittymistä erilaisten ryhmien ja sosiaalisten yhteisöjen jäseneksi kutsutaan sosiaalisesti kehittymiseksi. Suhteet muuttuvat ja laajenevat kehityksen kuluessa ja varhaiset vuorovaikutustilanteet sekä kiintymyssuhteet muodostavat pohjan ja perustan, jonka päälle tulevat ihmissuhteet rakentuvat. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 35-36.) Lapselle näitä ryhmiä luovat koulu, harrastukset ja kotiympäristössä olevat ikätoverit.

Lapselle kehittyy erittäin suuri kontaktin tarve kouluiässä. Hän alkaa kiinnostua erilaisista kerhoista ja harrastusmahdollisuuksista, joissa hänellä on mahdollista saada luotua kontakteja oman ikäisiinsä. Lapsen itsetunnolle on merkittävää se, miten hän suoriutuu kohtaamisista muiden ikäistensä kanssa. Hyväksytyksi tulemisen tarve on suuri, sillä hän alkaa peilaata ystäviensä kautta itseään ja löytää vastauksia kysymykseensä, millainen minä oikeasti olen. (Jarasto & Sinervo 2000, 44.)

Lapsi etsii myös uudenlaista kontaktia omiin vanhempiinsa, sillä hän haluaa keskustella ja pohtia asioita. Lapsi katselee asioita oman ajattelunsa ja oivallustensa kautta, rikastuttaen omaa maailmaansa. Kuitenkin pikku hiljaa lapsi alkaa irtaantua perheestään, sillä hän noudattaa enemmän ystäviensä sopimia normeja esimerkiksi pukeutumisessa kuin vanhempiensa ehdotuksia. Ystävien turvin etsitään itsenäisyyttä omissa asioissa. (Jarasto & Sinervo 2000, 44.) Ystävien kanssa uskalletaan yrittää luoda uusia kokemuksia ja yritetään löytää yhdistäviä tekijöitä, kuten esimerkiksi samanlainen pukeutuminen, jotka osoittavat yhtenäisyyttä.

Lapsi alkaa vahvistaa omaa yksilöllisyyttään ilmaisemalla omia mielipiteitään ja oikeuksiaan. Kriittisyyttä alkaa ilmetä esimerkiksi opettajien opettamistyyliin, sillä lapsi alkaa huomata opettajan virheitä ja tarttuu niihin. Lapsi alkaa kritisoida myös itseään. Hän tutkii omaa ulkonäköään ja alkaa vertailla itseään muihin. Lapsen oma sisäinen maailma voimistuu, kun konkretisoitua ajattelu ja kaveripiiristä saadut ryhmäkokemukset herättävät lapselle kokemuksen itsenäisyydestä, erillisyydestä. (Dunderfelt 2011, 83.)

10–12-vuotiaana lapsi alkaa kiinnostua suuresti samaa sukupuolta olevasta vanhemmasta. Samaistumista alkaa tapahtua arkipäivän asioissa sekä vapaa-ajan toiminnoissa. Tässä iässä lapsen kasvu ja kehitys on tärkeää, sillä sen aikana muodostuvat työnteon, ahkeruuden ja osaamisen perusvoimat. Lapsi haluaa katsella mitä tehdään ja osallistua siihen aikuisen avustajana. Tärkeää on, että lapsi saa kokea osaavansa tehdä oikeita asioita ja olevansa tarpeellinen. (Dunderfelt 2011, 84.) Isä voi pyytää poikaansa mukaan kalastusretkelle, jossa he voivat yhdessä kalastaa tai he voivat alkaa korjata yhdessä pihalla olevaa leikkimökkiä. Äiti voi pyytää tytärtään avuksi leivontaan tai siivoukseen. Nämä hetket yhdessä koettui-
na ja jaettuina luovat vanhemman ja lapsen välille tärkeitä tuokioita, joista molemmat saavat vahvistavia kokemuksia.

Ympäristö muuttuu koko ajan yksilön ympärillä. Nykyään se muuttuu yhä nopeammin ja sellaisilla tavoilla, joita ei tiedetty edes aikaisemmin. Ryhmien ja yhteisöjen toiminnassa muutospaineet kohdistuvat jokaiseen jäseneseen, vaikka muutosten psykologiset vaikutukset tulevat ilmi vasta vähitellen yksilöissä. Ympäristössä tapahtuvia muutoksia ovat muun muassa sosiaalisten rakenteiden muutokset, kuten kaupallistuminen tai perhesiteiden höltyminen. Myös talouselämän rajut muutokset aiheuttavat elinkeinorakenteissa muutoksia jatkuvasti ja fyysinen ympäristö saastuu koko ajan yhä enemmän. Nämä kaikki muutokset ympäristössä vaikutta-

vat yksilön arkipäivään. (Vuorinen 2004, 16.) Esimerkiksi kotona oleva huono taloustilanne voi vaikuttavat lapsen kehitykseen merkittävästi. Jos yksilö ei lapsena saanut paljon etuuksia rahaa käyttämällä, se voi myöhemmin näkyä rahan tuhlaamisella turhiin asioihin.

3.2 Varhaisnuoren minäkuva

Minäkuva on ihmisen kokonaisnäkemys itsestään, millaisena hän pitää itseään ulkonäöltään, arvoiltaan, taustaltaan, ominaisuuksiltaan tai tunteiltaan (Aho 1996, 9; Kronqvist & Pulkkinen 2007, 34; Keltinkangas- Järvinen 2010b, 154). Ihminen tulkitsee maailmaa minänsä kautta ja sen myötä tiedon vastaanottaminen, tulkitta, prosessoiminen ja oppiminen saavat vaikutuksia siitä, mitä ihminen ajattelee itsestään (Aho 1996, 90). Minäkuvassa on kaksi puolta: minän tunto eli aistikokemuksellinen, laaja-alainen minä on minäkuvan pohja ja kyky tarkastella sekä pohtia minuuden kokemuksia on toinen puoli minäkuvasta (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 34). Kouluikäinen lapsi vertaa itseään muihin ikäisiinsä ja alkaa sen myötä muodostaa kuvaa siitä, millainen hän itse on. Kuitenkin tovereiden merkitys minäkuvan muodostumisessa voi aiheuttaa vääristyneen kuvan itsestä, jos lapsi kokee olevansa epäsuosittu ja hyljeksitty. Tämän myötä lapsi alkaa nähdä itseään vain negatiivisessa valossa. (Keltinkangas- Järvinen 2010b, 156.)

Kun yksilö kykenee tarkastelemaan omaa toimintaansa ja sisäisiä tilojaan, tuntojaan, tunteita ja ajatuksia, kutsutaan sitä reflektiiviseksi kyvyksi. Reflektiivisyyden kautta muodostuu yksilölle myös tietoinen minäkäsitys eli identiteetti. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 34.) Identiteetti on se, joka määrittelee ihmisen käsityksen itsestään. Identiteetti voi joutua keskelle myrskyä silloin, kun ihmisen käsitys itsestä on muuttunut ja epäselvä. Ihmisellä on välitön yhteys omaan minuuteensa eli niihin ajatuksiin ja tunteisiin, joita hän liittää itseensä arkielämän eri tilanteissa. Arki-

elämässä ihmisen minä ilmenee parhaiten siinä, miten ihminen toimii omien aikomustensa mukaan. (Vuorinen 2004, 11.)

Yksilön eettinen minä ja siihen kuuluva vastuunotto omasta elämästä ja muista ihmisistä vaikuttaa suuresti yksilön omaan minuuteen. Kun yksilö muodostaa itse moraalin, jonka mukaan toimii, se tarjoaa hänelle henkisen selkärangan ja auttaa kestävämpään elämään asettamia koettelemuksia ja kiusauksia. (Vuorinen 2004, 17.)

Lapsuuteen kuuluu minäkeskeisyys eikä aikuinen voi muuttaa sitä lapsesta, mutta aikuinen voi esimerkillään ja ohjauksellaan auttaa lasta löytämään tasapainon itsensä ja muiden välille. Myös lapsen omat kokemukset vaikuttavat lapsen tapaan toimia muiden kanssa. Esimerkiksi anteeksiantaminen opitaan, kun saadaan ensimmäisen kerran anteeksi jokin teko. (Jarasto & Sinervo 2000, 35.)

Koko ajan muuttuva maailma tarjoaa ihmiselle paljon haasteita, joihin pitää pystyä vastaamaan etsimällä uusia tapoja, joilla hallita omaa elämää. Ihmisen ruumis kokee muutoksia yksilön kasvun myötä, mutta myös harrastukset, elintavat ja sairaudet vaikuttavat ruumiin muutoksiin. Kehominuus muodostaa yksilön itseensä liittyvien elämysten pohjan ja pieninkin muutos omassa ruumiissa, muuttaa minäkokemusta. (Vuorinen 2004, 15.) Nykyään kouluikäinen lapsi saa eteensä median kautta ihanteita, jotka eivät vastaa todellisuutta. Lapsen käsitys omasta kehosta voi alkaa vääristyä, jos hän alkaa vertailla itseään median tarjoamiin malleihin.

Minäkuva alkaa kehittyä vanhempien esimerkistä. Isä on pojalle miehen ja aviomiehen perusmalli. Pojan kehityksen kulmakivi on samaistumismalli, jonka edustajana isä toimii. Samaistuminen mieheen ja isään on tärkeää, mutta pojan on myös tärkeä kokea, että äiti ihailee häntä. Ja aivan samalla tavalla isä toimii merkittävässä roolissa tytön elämässä. Äiti toimii tytölle naisen ja aviovaimon mallina ja samaistumisen kohteena. (Esko 1984, 31.)

Ala-asteiässä lapsen käsitys itsestä vakiintuu. Minäkuva alkaa saada sisältöä kaikesta toiminnasta, johon lapsi osallistuu. Oppiminen, toimiminen, harrastaminen, edistyminen ja aktiivisuus välittävät lapselle käsityksen siitä, millainen hän on ja mitä hän osaa. (Kinnunen 2008, 131-132.) Kasvatuksen tehtävänä on antaa lapselle totuudenmukainen minäkuva. Siihen kuuluu hyvien puolien näkeminen mutta myös huonojen puolien tunnistaminen. (Keltinkangas-Järvinen 2010a, 204.) Kun lapsi saa kannustusta ja positiivista palautetta, pystyy hän käsittelemään huonompienkin suoritusten tuomat mielipahat. Aikuisen kannustava ote lasten kanssa työskennellessä takaa sen, että lapsi kykenee käymään läpi myös negatiivisia tunteitaan. Jos aikuinen tukee lasta tässä prosessissa, saadaan aikaan hieno luottamuksellinen side aikuisen ja lapsen välille.

Myöhemmän elämän kannalta tärkeämpää on se, mitä yksilö oppii koulussa itsestään, kuin mitä sisältöjä ja asioita hän oppii. Tiedot vanhenevat ja voivat unohtua, mutta omaa minää ihminen kantaa koko loppu elämänsä mukana. (Aho 1996, 7.) Koulu tarjoaa mahdollisuuksia haastaa itseään erilaisissa tilanteissa esimerkiksi liikunnassa, taiteessa tai musiikissa. Nämä onnistumisen kokemukset omien haasteiden kautta antavat lapselle vahvistavia kokemuksia, jotka jäävät mieleen. Tärkeää olisi tehdä mahdolliseksi lapselle onnistumisen tunne, jotta hän uskaltaa yrittää uudelleen haastaa itseään ja samalla oppia itsestä jotain uutta. Opinnäytetyöni toiminnallinen osuus pyrki tarjoamaan tällaisia onnistumisen kokemuksia uuden ja jännittävän toiminnan kautta.

3.3 Varhaisnuoren itsetunto

Itsetunto on osa minäkuva. Siihen sisältyy yksilön käsitys siitä, miten hyvänä ja arvokkaana hän itseään pitää. Lapsen itsetunto vaikuttaa paljon siihen, millaiseksi

hänen elämänsä muotoutuu, miten hän käyttää kykyjään sekä mitä hän saa elämässään aikaan. (Kinnunen 2008, 133.) Ihmisen kehitystä ja elämää määräävä tärkeä tekijä on ihmisen itsetunto (Aho 1996, 90). Itsetunto toimii ihmisen toiminnan säätelijänä. Tällä tarkoitetaan sitä, että jos yksilö uskoo omiin kykyihinsä ja mahdollisuuksiinsa, hän pyrkii haastamaan itseään ja kokeilemaan uusia asioita. Jos yksilö tulee siihen tulokseen, että hän ei kuitenkaan onnistu yrityksessään, estää se häntä toimimasta toivomallaan tavalla. Lapsen itsetunnolle on tärkeää saada onnistumisen kokemuksia niin paljon, että hän kykenee näkemään itsensä arvokkaana. Ja vaikka lapsi epäonnistuisi yrityksessään, saadaan itsetuntoa tuettua sillä, että lapsen kanssa käydään läpi epäonnistuminen ja sen aiheuttamat tunnetilat.

Itsetunto välittyy usein lapsen olemuksesta. Hyvän perustan itsetunnolleen saanut lapsi arvostaa itseään ja välittää tätä arvostusta ulospäin, kun taas itseään vähättelevä ja huonon itsetunnon omaava lapsi viestittää ulkopuolisilleen omaa hätäänsä. (Cacciatore, Korteniemi-Poikela & Huovinen 2008, 14-15.) Lapsen itsetunto on kytköksissä erittäin vahvasti kotiin ja sieltä saatuihin kokemuksiin omasta arvokkuudesta. Hyvään itsetuntoon kuuluu se, että ihminen kykenee näkemään oman arvokkuutensa ja tärkeytensä ilman, että hänen täytyy sitä mitenkään erityisemmin osoittaa onnistumisien tai suoritusten kautta (Keltinkangas-Järvinen 2010a, 18). Lapsen maailma pyörii suuresti kodin ympärillä ja siellä olevissa ihmisissä. Itsetuntoinen, toimiva ja hyväksyvä koti on lapsen ensimmäinen turvapaikka. (Cacciatore ym. 2008, 73.) Lapselle tärkeää on tulla hyväksytyksi omana itsenään, onnistui hän saavuttamaan kaikkea hänelle asetettuja toivomuksia tai ei. Joskus käy niin, että vanhemmat toivovat lapsestaan jotain suurta ja sen myötä kannustavat häntä kokeilemaan kaikkea uutta. Lapsen itsetunnolle merkittävä kokemus on se, että hän kokee tullessa hyväksytyksi omana itsenään, pystyi hän tekemään ihmeellisiä suorituksia tai ei. Jos lapsi kokee vanhempien olevan pettyneitä hä-

neen, hän kokee epäonnistuneensa ja sitä kautta lapsen itsetunto ei saa tarvittavaa vahvistumista.

Kyky arvostaa muita ihmisiä kuuluu hyvään itsetuntoon. Yksilö kykenee ihailemaan toista ihmistä sekä asettamaan itsellensä auktoriteetteja, ilman että tulee niistä riippuvaiseksi tai kokee ne uhkana. Yksilö näkee ja ymmärtää oman arvonsa, mutta hänelle ei synny sitä harhaa, että hän olisi ainoa joka osaa, tai ainoa jota tulee arvostaa. (Keltinkangas-Järvinen 2010a, 19.) Lapsella, jolla on heikko itsetunto, on vaikeaa erottaa oma osaamisensa verrattuna toisten osaamiseen. Oma työskentelyä saatetaan korostaa todella paljon tai väheksyä toisten panosta yhteistyössä, mikä johtaa vääristyneeseen kuvaan omista kyvyistään.

Elämä tarjoaa paljon onnistumisia ja iloisia kokemuksia, mutta ne eivät synny ilman epäonnistumisia ja pettymyksiä. Hyvään itsetuntoon kuuluu se, että yksilö kykenee sietämään pettymyksiään ja epäonnistumisia ilman, että jokainen niistä samalla vaurioittaisi itsetuntoa. (Keltinkangas-Järvinen 2010a, 22.) Pettymyksien ja epäonnistumisien sietämiseen lapsi tarvitsee aikuisen tukea ja apua, sillä yksin niitä on vaikeaa ymmärtää ja käsittää.

Voimakkaat tunnereaktiot johtavat tasapainoiluun turvattomuuden ja turvallisuuden tunteiden välillä. Turvallisuutta lapsi hakee omasta vanhemmastaan näyttämällä pahan olonsa ja siten hän luottaa siihen, että hänestä pidetään huolta eikä hänen anneta musertua pahan olon alle. (Cacciatore ym. 2008, 32.) Aikuisen tehtävänä on auttaa lasta selviämään kielteistenkin tunteiden kanssa, rohkaista lasta näyttämään omat tunteensa sekä toimia lapsen tukena. Kielteisiä tunteita kohden voi astua yhdessä aikuinen lapsen kanssa sekä auttaa ymmärtämään niitä. Aina on jokin syy, miksi tunteita tulee. Kun lapsi uskaltaa kohdata pelkonsa, se häviää pikkuhiljaa ja itsetunto vahvistuu. (Cacciatore ym. 2008, 33.)

Lapsen elämässä takaiskuja voivat olla koulukiusaaminen, pelottava aikuinen tai liian suuret tehtävät ja vaatimukset. Avun voi saada jostakin tekemisestä, joka pitää tunteet ja ajatukset poissa tuosta takaiskusta sekä tarjoaa havaintojen pysymisen tässä hetkessä. Toiminta vie ajatukset muualle ja auttaa poistamaan tuon hajottavan tunteen. (Cacciatore ym. 2008, 30-31.) Lapselle tulisi tarjota toimintatapoja omien tunteiden käsittelyyn, kuten esimerkiksi omista tunteista piirtäminen, kirjoittaminen tai puhuminen aikuisen kanssa, ja välttää tarjoamista ruokaa tai tavaroiden ostamista lohdutukseksi tai jättää lasta selviytymään yksin tunteidensa kanssa.

On tärkeää, että lapsi saa puhua omista tunteistaan sekä oppii tunnistamaan niitä, sillä sen avulla hän kykenee tunnistamaan niitä itsessään. (Ahokallio 2000, 26-27.) Hänen ei tarvitse olla ymmärtämättä hänen itsensä sisällä tapahtuvaa myllerrystä ja paeta sekavaa oloa, vaan hän pystyy toimimaan tilanteessa oikein. Sisäinen hallinnantunne on itsessään jo itseluottamusta, mutta lisäksi se kasvattaa itsevarmuutta monin tavoin lapselle. Se luo esimerkiksi mahdollisuuksia käsitellä pettymyksiä, niin ettei jokaisesta epäonnistumisesta koidu vaaraa itselle. (Keltinkangas-Järvinen 2010a, 137.) Omien tunteiden kohtaaminen ja tunnistaminen sekä siihen rohkaistuminen on lapselle suuri haaste. Jos aikuiset viestivät lapselle, että tunteet ovat osa elämää, lapsi oppii hyväksymään omat tunteensa ja luottamaan olevansa hyväksytty myös tuntevana ihmisenä. Silloin lapsi uskaltaa tuntea kaikki tunteet, jotka elämä hänessä herättää. (Mattila 2011, 83.)

Sisäinen itsesäätely on sitä toimintaa, joka tapahtuu ihmismielessä ja jolla on tarkoitus poistaa mielipahaa ja ylläpitää tasapainoa. Toisin sanoen tämä työskentely ihmisellä on psyykkistä työtä, joka tehdään ajatuksissa. Sen työvälineinä toimivat mielikuvat. Lapselle jokainen yksinjäämisen kokemus on hylätyksi tuleminen, ja

jokainen hylätyksi tulemisen kokemus on itsetunnon pieni vararikko. Lapsi ei koe itseään arvokkaaksi ja tärkeäksi, koska hänet voitiin jättää yksin. (Keltinkangas-Järvinen 2010a, 137-140.) Lapsen on vaikea ymmärtää sitä, että miksi vanhemmat jättävät hänet yksin. Sekavat ajatukset voivat johtaa siihen lopputulokseen, että yksilö alkaa syyttää itseään aikuisten välinpitämättömyydestä. Turvattomuuden tunne voi aiheuttaa sen, että lapsi menettää luottamuksen aikuisiin, ja alkaa vetäytyä heistä pois päin.

Lapsen yksin jättäminen sovitusti on eri asia kuin lapsen hylkääminen yksin. Aikuinen voi auttaa lasta opettelemaan olemaan kotona yksin siten, että lapsen kanssa harjoitellaan kotona yksinoleamista. Lapsen jättäminen kotiin yksin antaa lapselle vastuuta ja mahdollisuuden itsenäistymiseen. Vanhempien tulee kuitenkin seurata sitä, miten lapsi suoriutuu tästä ja antaa lapselle tämän tarvitsemaa tukea. (Taskinen 2010, 30.) Vanhempi voi sopia lapsen kanssa siitä, kuinka kauan kotona ollaan ja mitä silloin saa tehdä, mutta on mahdollisuus soittaa äiti tai isä kotiin käymään, jos kotona oleminen yksin on liian vaikeaa. Jos vanhempi ei kuitenkaan lapsen kanssa käy läpi ajatuksia yksin olemisesta, voi se johtaa lapsen kokemukseen hylätyksi tulemisesta. Hyvä kasvatus on vuorovaikutuksellista, ohjaa ja ottaa huomioon lapsen tarpeet. Siihen kuuluu yhdessä oleminen ja yhteinen tekeminen sekä taitojen ja arvojen välittäminen lapsille. (Taskinen 2010, 29.) Hyvä kasvatus antaa pohjan hyvälle itsetunnolle.

Itsetunnon ja omanarvontunnon vahvistuminen on riippuvainen siitä, että lapsella on ainakin yksi tärkeä aikuinen, joka on turvallinen, luotettava ja näkee lapsen sekä pitää hänen olemassaolonsa selvyytenä ja lisää lapsen uskoa tulevaisuuteen ja elämässä pärjäämiseen. Vanhemmuuden tukeminen on ensisijainen tehtävä, kun tarkoituksena on tukea lapsen hyvää kasvua. Mikäli vanhempien tukeminen ei tuota tulosta, voi joku muu turvallinen aikuinen jatkaa lapsen tukena arkisten

toimien parissa. (Mattila 2011, 19.) Lapsen tukeminen arjen tuomien ihmetysten ja ajatusten mukana vahvistaa lapsen kokemusta siitä, että hän on tärkeä ja hänet on kuultu. Aikuisen elämä voi olla kiireistä, mutta lapsen kohtaaminen edes hetkeksi luo tilanteen, jossa lapsi pääsee jakamaan aikuiselle hänen mielessä pyöriviä asioita.

Aikuisen vastuu kohtaamisessa on aina suurempi, sillä häneltä odotetaan joustavuutta, tarkkanäköisyyttä, huolehtivuutta ja lempeyttä. Lapsi tuo kohtamiseensa aina oman tarinansa ja aikuisen vastuulla on se, että lapsi ei menetä turvallisuutta, kunnioittamista ja arvostavaa katsetta, vaikka tarina tai tapa kertoa tarina olisi epämiellyttävä tai herättäisi aikuisessa tukalia tunteita. (Mattila 2011, 18.) Lapsi on voinut kokea elämässään jotain niin kauheaa, joka aiheuttaa aikuisessa huolen lapsen hyvinvoinnissa. Tärkeää on muistaa kuitenkin kuunnella lasta ja sitten tehdä sialle jotain. Tällä tavoin varmistetaan se, että lapsen kertomusta ei vähätellä tai sivuuteta vain aikuisen tuntemusten takia. Jos lapsi kokee tulleen sivuutetuksi, hänen itsetuntonsa ei vahvistu vaan saa suuren kolauksen.

4 LAPSEN KEHITYSTÄ HAITTAAVIA JA TUKEVIA TEKIJÖITÄ

Lapsen kasvuun ja kehitykseen vaikuttavat monet asiat, mutta koti on kaikkein tärkein kasvupaikka. Kotona lapsen kehittyminen itsenäiseksi yksilöksi alkaa jo ensimmäisten elinvuosien aikana. Yksi lapsen kehityksen askeleista on mielikuvituksen avulla luodut leikit. Vanhempien rooli lapsen kehityksessä on suuri, sillä heidän vastuullaan on toinen ihminen. Ja tuo ihminen ei pärjää ilman heitä.

Lastensuojelulain ensimmäisessä artiklassa kerrotaan kuinka lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, monipuoliseen ja tasapainoiseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 1§). Lain ensimmäinen artikla on tärkeä, kun tehdään lasta koskevia päätöksiä tai muita lapsen elämään tai hänen hyvinvointiinsa liittyviä ratkaisuja (Räty 2007, 17).

Kaikilla lasten kanssa työskentelevillä ihmisillä on velvollisuus ilmoittaa lastensuojeluun, jos he työnsä kautta havaitsevat lapsen, joka kärsii puutteellisesta huolenpidosta tai jonka olosuhteet tai käyttäytyminen vaarantavat hänen kehitystään (Taskinen 2010, 16). Esimerkiksi seurakunnan, koulun, kerhotoiminnan tai kunnan työntekijöillä on täten velvollisuus puuttua kasvatukseen, jos heillä herää huoli lapsen kasvun häiriintymisestä. Lapsen kasvu voi häiriintyä esimerkiksi kotona tapahtuvan väkivallan, liiallisen päihteiden käytön tai vanhempien välinpitämättömyyden myötä.

4.1 Lapsen kehitystä tukevat tekijät

Ihmisen elämänkaaren perusta tulee kotoa, perheen välisistä ihmissuhteista. Vanhemmat vaikuttavat ratkaisevasti lapsen psyykkiseen kehitykseen ja itsetunnon muodostumiseen. Kotona oleva ryhmä, perhe, poikkeaa kaikista muista elämän aikana syntyvistä ryhmistä, sillä sen kesto, toiminta ja voimakkuus ovat aivan omaa laatuaan. (Esko 1984, 11.)

Lapselle perhe on mukana myös kodin ulkopuolella eri tavoin. Perhe on osa lasta ja lapsi osa perhettä. Lapselle perheeseen voi myös kuulua muitakin kuin kotona asuvia ihmisiä, kuten isovanhemmat, opettaja tai naapurissa asuvat ystävät. (Cacciatore 2010, 7-9.) Lapselle perhe toimii kaiken pohjana, sillä kotoa saadut tavat, esimerkit ja asenteet muokkaavat lapsen omaa toimintatapaa. Jos kotona on iloista ja innostavaa, ovat lapset myös sillä asenteella muissa ihmissuhteissaan. Kotona harjoitellaan tiimityötä, myötäelämistä sekä luottamusta siihen, että maailmalla on tarjota lapselle kaikkea hyvää ja lapsella myös maailmalle. (Cacciatore 2010, 23.)

Vanhempien valitsema kasvatustyyli heijastuu lapsen käsitykseen itsestään. Sekä vanhempien asenne että lapsen oma halu sopeutua kotona oleviin sääntöihin, ovat yhteydessä lapsen itsetuntoon. (Keltinkangas-Järvinen 2010a, 163.) Vanhempien tehtävänä on rajoittaa ja rakastaa, sillä lapsi ei tiedä mikä on hänen kehitykselleen oikeaa toimintaa ja mikä ei. Kun vanhemmat osoittavat esimerkillään lapselle mitä arvostetaan, kuten esimerkiksi ruuan laadun; syödäänkö kotona jatkuvasti roska-ruokaa vai kotona tehtyä kotiruokaa, ymmärtää lapsi paremmin vanhempien asenteita ja arvoja.

Säännöllinen rytmi ja rutiinit elämässä luovat lapselle turvallisen olon. Elämän ennustettavuus auttaa häntä muodostamaan puitteet arkielämään ja luovat järjes-

tystä myös hänen omassa maailmassaan. (Kinnunen 2008, 126.) Säännölliset ruoka-, kotiintulo-, nukkumaan menoajat sekä laatu-aika vanhempien kanssa tarjoavat lapselle tiedon päivän eri toiminnoista. Lapsi saa elää turvallisuuden tunteen kanssa, kun hän tietää päiväjärjestyksen. Lapsi osaa tiedostaa sen, että milloin täytyy olla kotona ja milloin saa mennä viettämään aikaa ystävien kanssa.

Toinen suuri tekijä lapsen kehityksen tukemisessa on koulu. Koulussa perheen sijaisena toimivat opettajat sekä muut koululaiset. Tärkeää koulussa on keskittyä lapsen vahvuuksien tukemiseen ja välttää heikkouksien esille tuomista. (Cacciatore ym. 2008, 15-16.) Kun opettaja säännöllisin väliajoin kohtaa oppilaan sekä kertoo hänelle missä hän on hyvä ja mitä oppilas osaa, tuetaan yksinkertaisella tavalla oppilaan itsetuntoa. (Keltinkangas-Järvinen 2010a, 196.) Opettaja antaa lapselle käyttäytymismallin, esittää hänelle vaatimuksia, antaa materiaalit ja tehtävät, luo turvallisuutta luokan ilmapiiriin sekä antaa palautetta lapselle tämän käyttäytymisestä. Näin opettajan rooli syntyy keskeiseksi lapsen itsetunnon kannalta koulussa. (Aho 1996, 90.)

Koulussa lapsi pääsee osaksi suurta ryhmää, hänen omaa luokkaansa. Lapsi valitsee ryhmässä itselleen roolin, ja tähän valintaan vaikuttaa suuresti ryhmässä vallitsevat normit. Normit selkeyttävät sitä mikä ryhmässä on sallittua ja mikä ei. Lapsi ei voi valita omia luokkatovereitaan, mutta hän voi valita luokastaan itselleen ystäviä. Koulusta saatu positiivinen huomio ja hyväksyntä ovat tärkeitä rakennusaineita lapselle hänen elämässään. (Ritokoski 2010, 62-63.) Lapsella on yleensä myös muita ryhmiä, joihin hän kuuluu. Näitä ryhmiä voi olla vaikka harrastuksen myötä syntyneet ryhmät, kotiympäristössä syntyneet ystävyys-suhteet tai suvun sisäiset suhteet esimerkiksi serkusten välillä.

Järjestäytyneen, ihmisarvoa kunnioittavan yhteisön symboli ja turva on aikuinen, sillä hän takaa sen, ettei kotona tai koulussa pääsee vallalle viidakon laki. Hän tarjoaa ympäristön, jossa vallitsee ihmisoikeuksia kunnioittava ilmapiiri. Tämä antaa turvallisuuden tunteen lapselle, sillä hänen ei tarvitse koko ajan olla puolustautumassa tai väistymässä muiden tieltä. (Ahokallio 2000, 19.) Peruskoulun opetuksen taustalla oleva perusopetuslaki osoittaa toisen pykälän mukaan sen, että opetuksen tulee tukea opiskelijan kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa hänelle elämässä tärkeitä tietoja ja taitoja (Perusopetuslaki 21.8.1998/628, 2§). Opettajan tulee ohjata oppilasta siten, että hän pystyy noudattamaan yhdessä sovittuja sääntöjä sekä pystyy kehittymään vastuuntuntoiseksi, ihmisarvoa kunnioittavaksi yksilöksi.

Ryhmään kuulumisen tarjoaa lapselle vuorovaikutuksen avulla tavan oppia ymmärtämään ja hallitsemaan omia tunteitaan, ymmärtämään toisen tunteita sekä sovittelemaan omia tarpeitaan toisten ihmisten tarpeisiin. Lapsen kehityksen kannalta on tärkeää, että hän pääsee osaksi ryhmää sekä oppii ryhmän avulla kehittymään yksilönä. Ryhmä valmentaa lasta toimimaan yhteiskunnassa ja ystävyys-suhteet kasvattavat lasta läheisiin suhteisiin. (Ritokoski 2010, 65.)

Ystävien avulla saa tietoa muusta maailmasta ja ihmisistä sekä palautteen kautta tietoa omasta itsestä. Ystävyys-suhteet toimivat muiden ihmissuhteiden edeltäjinä, ja niissä opetellaan luottamusta, läheisyyttä ja muita asioita, joita tarvitaan myöhemmissä ihmissuhteissa. Keskilapsuudessa ystävyys-suhteet toimivat ennen kaikkea käyttäytymisnormien opettelemisen apuna. (Ritokoski 2010, 61.) Harrastukset ja kerhot tarjoavat lapselle mahdollisuuden opetella uutta kodin ja koulun ulkopuolella. Ystävät tuovat lapsen elämään turvallisuutta ja iloa. Ystävän kanssa lapsi kykenee jakamaan elämänsä iloja ja suruja, joita aikuiset eivät aina välttämättä ymmärrä. (Bäckman 2006cacc, 67.) Lapselle oma ikätoveri on kumppani, jonka

kanssa voi tehdä asioita, joita välttämättä ei aikuisen kanssa tekisi tai yksin ei uskalla. Ystävyys tarjoaa mahdollisuuksia, kuten kaverin luona yöpymistä, leikkien kautta jaettuja muistoja ja paljon kokemuksia, jotka vahvistavat lapsen käsitystä omasta itsestä sosiaalisessa ympäristössä. Ystävä on usein myös se henkilö, jonka kanssa uskaltaudutaan uusiin seikkailuihin.

4.2 Lapsen kehitystä haittaavat tekijät

Perhe voi hajota yllättäen. Jos vanhemmille on tullut ero tai yhdessä ei ole oltu ollenkaan, voi vanhempien tilanne vanhemmuuden suhteen olla vaikea. Lapsi tietää olevansa osa kumpaakin vanhempaa, ja hänen lojaalisuutensa molempia vanhempia kohtaan on tärkeää. Myös yksinhuoltajuutta voi esiintyä perheissä, joissa vanhemmat ovat vielä yhdessä. Tämä voi johtua toisen vanhemman alkoholin käytöstä, päihderiippuvuudesta tai mielenterveysongelmista, jolloin vain toinen vanhempi huolehtii lapsesta. (Cacciatore ym. 2008, 109-110.)

Lapselle vanhempien eroaminen voi olla todella vaikeaa, sillä eron myötä lapsi elää arkea kahden kodin välillä. Toinen koti voi alkaa tuntua mukavammalta ja siellä voi haluta viettää enemmän aikaa. Tämä voi johtaa myöhemmin riitoihin kotona siitä, että kuinka kauan aikaa lapsi saa viettää toisen vanhemman luona.

Yksi suurimmista katastrofeista lapsen elämässä on hylätyksi tuleminen. Hylkäämisen muodot vaihtelevat ja se voi tapahtua yhtäkkiä ja yllättäen tai vähitellen, kun kasvatuskky katoaa avioeron, onnettomuuden, sairauden tai alkoholisminkin takia. Hylkääminen voi tapahtua myös huomaamatta, kun vanhemmat keskittyvät vain omiin kiireisiinsä ja ongelmiinsa. (Ahokallio 2000, 10.) Lasten laiminlyönti ja pahoinpitely ovat ihmisten itsensä aikaansaamia ilmiöitä ja ne vaikuttavat haitallisesti lapsen kasvuun sekä kehitykseen (Glaser 2001, 68). Lapsi tarvitsee elämäs-

sään aikuista, sillä hänellä ei ole taitoja ja tietoa selviytyä elämässä, vaan hänen tulee saada turvaa ja tukea pienienkin vastoinkäymisten edessä.

Kaltoinkohtelu ei aina aiheuta hälyttäviä oireita, merkkejä tai ongelmia, jotta kukaan ymmärtäisi puuttua asiaan tarpeeksi ajoissa (Söderholm 2004, 12). Kuitenkin kun huoli herää, täytyy työntekijän puuttua tilanteeseen parhaiten katsomallaan tavalla. Lapsen laiminlyöntiä ja kaltoinkohtelua on myös kaikki se, mitä muut yhteisöt tai yhteiskunta jättää tekemättä ja mikä suorasti tai epäsuorasti voi vaikuttaa lapsen turvalliseen kehitykseen. Mikäli kaltoinkohteluun ei puututa tarpeeksi ajoissa, vaikuttaa se vaarantavasti lapsen kasvuun ja kehitykseen. Tämä voi myös ulottua lapsen kykyyn toimia itse vastuullisena ja turvallisena vanhempana. (Söderholm 2004, 13-14.)

Kiintymyssuhdeteoria pyrkii ymmärtämään ja kuvaamaan varhaisten ihmissuhteiden merkitystä myöhempään kehitykseen, aina päiväkodin ja koulun kaverisuhteista aikuisiän parisuhteeseen ja vanhemmuuteen saakka. Kiintymyssuhdeteorian mallit, turvallinen ja turvaton kiintymyssuhde, toimivat oletus- tai työskentelymallina, joiden avulla lapsi arvioi kolmea asiaa: omaa itseään, toisia ihmisiä ja vuorovaikutusta itsensä ja muiden välillä. Nämä arvioinnit sisältävät lapsen ajatuksia siitä, ansaitseeko hän huolenpitoa vai onko hän arvoton, ovatko muut ihmiset luotettavia vai eivät ja kannattaako omia tunteita ilmaista vai ei. (Sinkkonen & Kalland 2001, 7-9.) Opinnäytetyötäni tehdessä huomasin, että yksilö, joka ei osaa ilmaista tunteitaan tai ei kykene luottamaan toisiin ihmisiin, jättäytyy joko taustalle ikään kuin piiloon tai hakee huomiota erittäin paljon. Lapsi, joka vetäytyy, muodostaa itselleen muurin, jonka taakse ei aikuinen välttämättä näe. Hän piilottaa tunteensa, ajatuksensa ja näyttää vain sen, minkä on oppinut muiden haluavan nähdä. Toisaalta myös huomion hakeminen jatkuvalla esittämisellä ja pelileilyllä, aggressiivisuudella ja haitanteolla, voi myös johtaa juurensa kaltoinkohte-

lusta ja laiminlyönnistä. Yksilö haluaa saada osakseen edes hieman huomiota vaikka sitten rikkomalla tavaroita, kun muuten sitä ei saa.

Annukka Hannula on tutkinut pro gradu –tutkielmassaan (2010, 45) käyttäytymishäiriöiden kohtaamista koulussa. Tutkimukseen vastanneista opettajista melkein kaikki ilmaisivat huolen kodin osuudesta käyttäytymishäiriöihin. Opettajien mukaan huono käytös on saanut alkunsa jollain tavalla jo kotona, tai että vanhemmat eivät ole yhteistyökykyisiä sen korjaamisessa. Vanhemmat saattavat vähätellä lapsen tekoja, väittää että koulu valehtelee tai eivät jaksaa välittää koko asiasta. Vanhempien voi olla vaikea hyväksyä lapsensa käyttäytymistä, jos he kokevat että käyttäytymishäiriön myöntäminen johtaa lapsen leimaamiseen erilaiseksi. Tämän havainnon olen tehnyt työskennellessäni seurakunnilla isosena, vapaaehtoisena tai työntekijänä. Oman lapsen sairauksia, käyttäytymishäiriöitä tai lukihäiriöitä ei haluta ilmaista ääneen, jotta lasta ei kohdeltaisi eri tavalla kuin muita. Lapsen ongelmien peittely vaikeuttaa suunniteltujen tehtävien toteuttamista, kun lapsen ongelmia ei ole voitu ottaa huomioon oppituntien ja toimintahetkien suunnittelussa.

Liisa Keltinkangas-Järvinen kirjoittaa Hyvä itsetunto -teoksessaan, että koululla on mahdollisuudet lisätä lapsen uskoa omiin kykyihinsä ja tukea lapsen itsetuntoa, mutta moni lapsi kokee, että onnistumisen kokemukset ovat vähäisiä ja koululta saatu palaute on pääsääntöisesti sitä, että kaikessa olisi parantamisen varaa. (Keltinkangas-Järvinen 2010a, 180.) Koulumaailmassa itsetunnolleen vahvistusta saavat sellaiset oppilaat, joilla muutenkin menee hyvin. Huonoimmassa asemassa on sellainen oppilas, jolla on huono itsetunto ja joka on hiljainen ja arka. Opettajalla voi olla vaikea muistaa hänen nimeään ja huomio kiinnittyy ongelmakäyttäytyjiin ja hyvin menestyviin opiskelijoihin. (Keltinkangas-Järvinen 2010a, 181.) Juuri nuo hiljaiset ja syrjäänvetäytyvät oppilaat kaipaisivat opettajan rohkaisua ja kannus-

tusta, mutta he eivät sitä saa, jos opettaja huomaa vain menestyvät opiskelijat. Myös se oppilas, joka räihinöi ja etsii huomiota huonolla käytöksellään, viestii avun tarpeesta, vaikka yleensä hän saattaa saada vastineeksi vain negatiivista palautetta omasta käyttäytymisestään.

Merja Viuhkola on kirjoittanut pro gradu -tutkielmassaan aiheesta Koulukiusaamista ennen ja nyt (2009, 61) ja tästä tutkielmasta nousi ilmi huolestuttavia asioita. Nykypäivänä koulukiusaaminen kohdistuu hiljaisiin ja arkoihin oppilaisiin. Kiusaaminen ilmenee sanallisesti haukkumisena, fyysisesti lyömisenä tai hiljaisena syrjimisenä. Pahimmillaan kiusaaminen yltyy siihen, että kiusattua kuristetaan tai häneen käytetään muuten väkivaltaa. Seurauksena tästä on ilmennyt masennusta ja itsetuhoisia ajatuksia. Viuhkolan tutkimukseen osallistuneet vastaajat ilmaisivat sen, että nykyään koulukiusaamiseen puututaan todella tehottomasti ja vaikka siihen olisi puututtu, se silti jatkuu.

Koulukiusaaminen on vakavin vaara, minkä lapsi voi koulussa kohdata. Kerran alkaneella koulukiusaamisella on taipumus jatkua niin kauan kunnes koulu on käyty loppuun asti. (Keltinkangas-Järvinen 2010a, 209-210.) Kiusaaminen on lapselle aiheutuvaa vahinkoa ja paha mieltä, sanallista tai fyysistä kimppuun käymistä tai epäsuoraa kiusaamista (Ritokoski 2010, 66-67). Koulukiusaaminen jättää jokaiseen arvet, niin kiusaajiin kuin kiusattuihinkin. Syy koulukiusaamisen alkamiseen voi olla todella mitätön, mutta sen alettua sitä on vaikea saada lopetettua. Kiusaaminen tapahtuu usein opettajilta huomaamattomasti, välitunneilla tai koulumatkalla. Silloin se voi aiheuttaa pahinta vahinkoa, sillä kukaan ei sitä näe, eikä siihen osata puuttua.

Laura Bäckman on selvittänyt pro gradu -tutkielmassaan (2006, 67-68) koulutyössä tukea tarvitsevan oppilaan sosiaalista asemaa koululuokassa. Tutkimuksessa

selvisi, että tukea tarvitsevilla oppilailla ei ollut yhtä paljon kavereita tutkituissa luokissa kuin muilla luokan oppilailla. Yli puolet tukea tarvitsevistä oppilaista jäivät ilman kenenkään valintaa parhaaksi kaveriksi, eivätkä he itse osanneet valita itselleen parasta kaveria. Koulutyössään tukea tarvitsevat oppilaat eivät siis saaneet ystäviä omassa luokassaan samoissa määrin kuin hyvin koulussa menestyneet. Kun oppilas tarvitsisi opiskeluiden oheen tukea ikätovereiltaan, ei hän sitä välttämättä saa, jos ei menesty koulussa hyvin. Kuitenkin tutkimuksen mukaan tytöistä parhaiten menestyvät olivat kiusatuimpia ja pojista tukea tarvitsevat sekä hyvin menestyvät oppilaat. Oman kokemukseni mukaan menestyminen koulussa voi tarjota ystävyuden, mutta se voi tuoda myös mukanaan koulukiusaamisen.

Ryhmästä ulkopuolelle jääminen voi johtaa sosiaalisten taitojen puutteellisuuteen. Lapsi ei saa harjoituskenttää vertaisryhmästä, joissa sosiaalisia taitoja opitaan. Vertaisryhmästä torjutuksi tuleminen voi johtaa kolmenlaisiin ongelmiin myöhemmin elämässä: kouluvaikeudet voivat yleistyä, tunne-elämän puolella ja käyttäytymisessä voi alkaa ilmetä ongelmia. (Ritokoski 2010, 66.) Lapsi voi kokea hylätyksi tulemisen tunnetta, kun hän ei saa esimerkiksi luokkakavereistaan itselleen välitunneille seuraa. Hylätyksi tulemisen tunne voi johtaa huomion hakemiseen muulla tavoin, kuten päihteiden kokeiluun, tappeluihin kotona ja koulussa tai oman ulkonäön muuttamiseen radikaalisti. Lapsi yrittää hakea hyväksyntää jostain muualta ja jos sitä ei saa, hän voi paeta omaa paha oloaan median luomiin maailmoihin. Tietokoneet ja televisiot tarjoavat nykyään erittäin helpon pakotien, sillä tarjonta on erittäin laajaa ja helposti saatavilla.

Media välittää nykyään kuvan aikuisuudesta lapsille, kun aikaisemmin se saatiin vuorovaikutuksessa ja keskusteluita kuunnellessa omilta vanhemmilta ja muilta aikuisilta. Television katseleminen voi saattaa lapsen aivan liian varhain aikuisen maailman pyörteisiin. Lapsen kehitykselle on ominaista herkkä ja hidas elämän

salaisuuksien valloittaminen, mutta televisio ja erilaiset videot eivät osaa pitää salaisuuksia. (Kinnunen 2008, 163.) Nykyään liian moni lapsi viettää aikansa tietokoneella internetissä tai pelien maailmassa tai istuu television edessä katsomassa uusia sarjoja. Ennen lapsi vietti aikansa pihalla kuvitellen ja keksien uusia leikkejä käyttämällä hyödyksi luonnon tarjoamia materiaaleja, nykyään leikit ja pelit tuodaan suoraan silmien eteen valmiina paketteina.

Liian kauan vietetty aika television tai tietokoneen edessä aiheuttaa lapsissa jopa aggressiivisuutta, kun he eivät saa purettua energiaansa liikkumalla vaan jähmettyvät tunneiksi ruudun eteen. Voisi melkein sanoa, että yksi tapa laiminlyödä lasta, on antaa hänen viettää liikaa aikaa pelien ja ohjelmien maailmoissa, sillä kosketus ”oikeaan” elämään katoaa.

4.3 Mielikuvitus ja lapsi

Opinnäytetyöni toiminnallisessa osassa hyödynnän lapsen kykyä käyttää mielikuvitusta, sillä luon kirjoittamani tarinan avulla mielikuvitusmaailman. Toiminnallinen osuus toimii eräänlaisena vertauskuvana todellisuudesta, mutta kuitenkin aivan erillisenä paikkana, jonne saamme matkustaa yhdessä lasten kanssa.

Mielikuvitus on lapsen tärkein työkalu leikeissä. Lapsi käyttää mielikuvitustaan leikeissä, jotka puolestaan toimivat apuna esimerkiksi tunteiden käsittelemisessä. Leikki on lapsen tärkein tapa tutustua itseensä ja ympäröivään maailmaan. Haaveet ja unelmat syntyvät mielikuvituksesta. Mielikuvitus on kyky oivaltaa asioita, kyky yhdistellä asioita eri tavalla. Se kasvattaa luovaa ongelmanratkaisukykyä, joka on tarpeen uusien asioiden oppimisessa. Mielikuvitusta voidaan kasvattaa ja kehittää. (Hakkola & Virsu 2000, 10-11.)

Mielikuvitus on taito, jonka avulla luodaan pohja omalle luovuudelle, kehittelyille ja ajatuksille. Kouluiässä lapsi alkaa erottaa paremmin mielikuvituksen todellisuudesta, mutta hän silti tarvitsee aineistoa mielikuvitukselleen. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 136.) Mielikuvituksen avulla voidaan tehdä erilaisia harjoituksia, joissa voidaan vaihtaa esimerkiksi roolia tai miljöötä. Sen avulla voidaan käsitellä erilaisia asioita, kuten tunnetiloja, kokemuksia, muistoja tai mieltä painavia asioita.

Mielikuvitus toimii oppimisen edellytyksenä, sillä opiskellessa tulee yhdistellä uutta tietoa aiemmin opittuun. Mielikuvitus luo uusia mahdollisuuksia ja niiden mahdollisuuksien näkeminen auttaa toimimaan. Se tarjoaa jokaiselle tilaisuuden itse kokea ja keksiä asioita. Jotta mielikuvitus kehittyisi, tarvitaan havaintoja, kokemuksia ja elämyksiä. (Hakkola & Virsu 2000, 10.) Leikissä osaaminen ja onnistuminen vahvistaa lapsen itsetuntoa enemmän kuin oikea osaaminen (Hintikka 2011, 145). Lapselle leikkiminen on hänen omaa työskentelyään ja hän saa siinä toimia niin sanotusti johtajana. Lapsi pystyy itse säätämään leikkiään ja pyrkii sen avulla käsittelemään itselleen tärkeitä kysymyksiä. Leikkeihin lapsi toivoo aikuisenkin pääsevän mukaan, mutta se vaatii aikuiselta viitseliäisyyttä, havainnoimista ja kuulolla olemista, jotta aikuinen kykenee ymmärtämään mitä lapset leikkivät. (Hintikka 2011, 153.) Aikuisen osallistuminen lapsen leikkihetkeen osoittaa lapselle sen, että hänen toimintansa on myös tärkeää ja hänen luomansa mielikuvitusmaailma on myös aikuiselle kiinnostava paikka.

5 YHTEISTYÖ ERI ALOJEN AMMATTILAISTEN VÄLILLÄ

Yhteistyö eri ammattialojen kanssa on nykypäivänä tärkeää. Lasten elinympäristössä merkittäviä kohtaamispaikkoja ovat muun muassa koti, koulu, harrastusympäristöt ja seurakunnan tarjoama toiminta. Yhteistyötä tehdessä pystytään moniammatillisesti saamaan uusia näkökulmia sekä laajempaa tietoa eri tilanteista. Jokainen toimija tuo oman alueensa tiedon esille yhteisen asian hyväksi. (Vehviläinen 2002, 51.)

Koulun ja seurakunnan moninaiselle yhteistyölle on molemmilla osapuolilla paljon mahdollisuuksia ja hyvät perusteet. Lähtökohdaksi voitaisiin ottaa seurakuntien työn tukeminen ja virikkeiden tarjoaminen kouluyhteistyön kehittämisessä. (Hakkarainen & Pihkala 2012, 5.) Yhteistyötä seurakunnan ja koulun välillä on esimerkiksi aamunavausten kautta, mutta yhteistyön hyödyntämistä moniammatillisesti lapsen kasvun ja kehityksen turvaamiseksi pitäisi hieman kehittää.

Koulun uskonnollisten tilaisuuksien, uskonnon opetuksen ja koulun juhlien lisäksi yhteistyötä kannattaisi tehdä muissa oppiaineissa sekä oppilaiden kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä. Syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja nuorten määrä kasvaa, eivätkä koululaisten ongelmat enää liity vain oppimiseen. Silloin kasvaa myös diakonisen ja erityisnuorisotyön tarve koulun arjessa. (Hakkarainen & Pihkala 2012, 5.) Avun tarjoaminen ja sen pyytäminen mahdollistaa onnistumisia, joilla voi olla kauaskantoisia vaikutuksia esimerkiksi lapsen elämän kannalta.

5.1 Moniammatillinen yhteistyö

Moniammatillista yhteistyötä tapahtuu opinnäytetyöni toteutusryhmässä, jossa seurakunta, kunnan nuorisotoimi, koulu, sosiaalitoimi ja vanhemmat tekevät yhteistyötä. Tytöt ovat tulleet mukaan seurakunnan järjestämään ryhmään yleensä sosiaalitoimen kautta, mutta sinne on myös voitu ohjata koululta tai kunnan nuorisotoimen kautta. Moniammatillinen yhteistyö on sosiaali- ja terveystieteiden asiakastyössä eri asiantuntijoiden työskentelyä, jossa pyritään huomioimaan asiakas kokonaisuutena. Moniammatillisessa yhteistyössä korostuu viisi eri kohtaa; asiakaslähtöisyys, verkostojen huomioiminen, rajojen ylitykset, vuorovaikutustietoinen yhteistyö sekä tiedon ja eri näkökulmien kokoaminen yhteen. (Isoherranen 2005, 14.)

Kun uusi työyhteisö rakennetaan, täytyy olla tieto siitä, mikä on sen toimintakulttuuri. On pohdittava arvoja, jotka ohjaavat sen toimintaa ja tavoitteita. Täytyy miettiä, millainen on hyvä työyhteisö rakenteiltaan ja vuorovaikutukseltaan. (Raina 2012, 21.) Kun toiminta aloitetaan moniammatillisessa työryhmässä, täytyy kaikkien osapuolten olla tietoisia siitä, mihin asiaan halutaan puuttua ja mitä sen eteen kukin voi työssään tehdä. Vuorovaikutuksellista yhteistyötä lujittaa työyhteisö, jonka sosiaalitoimen, seurakunnan, opetustoimen ja kunnan työntekijä muodostavat.

Lapsi itse puhuu tai viestittää vaikeista asioista arkipäivässään, kun opitaan tulkitsemaan lapsen viestejä, osataan asettaa kysymyksiä ja kuunnella vastauksia sekä käsitellä lapsen kanssa hänen tunteitaan. Lapselle voi olla hyvin vaikea kertoa traumaattisista kokemuksistaan oma-aloitteisesti, ja jos lapsi aistii aikuisesta läsnäolon ja aidon kiinnostuksen, antaa tämä lapselle mahdollisuuden puhua huolistaan ja ajatuksistaan. (Söderholm 2004, 14.) Tämä tuli hyvin selkeästi ilmi, kun tu-

tustuin opinnäytetyöni kohderyhmään, tyttökerhoon, sillä kyseistä kerhoa vetävä työntekijä antoi lasten kertoa omista tuntemuksistaan sekä kuunteli huolellisesti. Tarpeen vaatiessa hän välitti huolensa eteenpäin sosiaalitoimelle, joka sen myötä puuttui mahdollisiin kaltoinkohtelu-tapauksiin.

Moniammatillisesti tehtävää yhteistyötä on tarkoitus hyödyntää, jotta voidaan puuttua tehokkaasti ongelmiin sekä ratkaista niitä. Sosiaali- ja terveystoimi eivät ole rankaisevia viranomaisia, kuten voidaan kokea, kun he puuttuvat asioihin. Lapsella on oikeus viranomaisen tarjoamaan suojaan, hänen kohtelunsa asianmukaiseen tutkintaan ja olosuhteiden korjaamiseen. (Gottberg 2004, 47.)

5.2 Vertaistukiryhmät ja -leirit

Seurakunta, kunta ja sosiaalitoimi voivat yhdessä muodostaa vertaistukiryhmiä tai -leirejä, joissa samassa tilanteessa elävät perheet voivat kokoontua. Perheet voivat tulla mukaan sosiaalitoimiston, päihdeklinikan tai seurakunnan tai kunnan välityksellä. Perheet voivat hakeutua mukaan myös oma-aloitteisesti, jolloin ei välttämättä tarvita yhteyttä sosiaaliviranomaisiin (Taitto 2002, 33). Toimintatuokion toteutusryhmänä toimiva tyttöryhmä kuuluu vertaistukiryhmätoimintaan, sillä tyttöjä yhdistää ryhmässä yksinhuoltajaperhe, sosiaalitoimen kanssa tehtävä työskentely sekä muutamalla yksilöllä myös kotona vanhempien runsas päihteiden käyttö.

Lapsille suunnattu vertaisryhmätoiminta toimii yhtenä lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteenä. Ryhmään voidaan ohjata lapsia, jotka ovat kokeneet esim. vanhempien liiallista päihteiden käyttöä. (Taitto 2002, 33.) Lasten yksilölliset tarpeet tulee huomioida ohjelmaa suunnitellessa, ja jos esille tulee jotain, mihin olisi hyvä puuttua, ohjelmaa muutetaan sen mukaan (Taitto 2002, 58). Tällä tavoin toi-

min itse, kun ohjasin opinnäytetyöni toteutusta. Jos huomasin, että lapsi halusi keskustella esim. koulusta, annoin keskustelun pyöriä kyseisen aiheen ympärillä. Koin tärkeäksi kuunnella lapsen kertomia asioita enkä tuputtaa omaa keskusteluaihettani hänen asiansa päälle.

Tärkeää tällaisessa toiminnassa olisi se, että perheiden vanhemmat olisivat itse sitoutuneita ja motivoituneita toimimaan ryhmässä. Yleensä vanhemmat haluavat lapselleen hyvää elämää, ja juuri se saa heidät motivoitumaan lähtemään mukaan. (Taitto 2002, 38.) Jos vanhemmat ovat motivoituneita toimimaan oman elämänsä ja perheensä hyvinvoinnin parantamisen vuoksi, heiltä löytyvä motivaatio saa heidät varmasti pysymään mukana toiminnassa. Vanhempien huomioiminen lapsen hyvinvoinnin takaamisessa on tärkeää, jotta kotona saadaan asiat kuntoon.

Toiminnan tarkoituksena on, että vanhempien elämäntavoissa tapahtuu muutoksia niin, että lapset kokevat kodissa hyväksyntää, turvaa, ymmärrystä, riittävää huolenpitoa ja jatkuvuutta. Lapset tarvitsevat myös riittävästi rajoja ja ohjausta omilta vanhemmiltaan. Vertaisryhmätoiminnan tavoitteena on auttaa vanhempia ottamaan oikean aseman, vanhemman roolin, samalla kun lapsi saa olla oman kehitystasonsa ja ikänsä mukaan lapsi. (Taitto 2002, 45.) Vertaistukiryhmätoiminta tarjoaa mahdollisuuden muuttaa elämää, ei vain vanhemman omaa, vaan myös koko perheen elämää. Lapsi tarvitsee omaa vanhempaansa jatkuvasti, sillä mielestäni lapsi on aina lapsi, oli lapsi juuri kouluun mennyt tai jo täysi-ikäinen, mutta niin kauan kuin vanhemmat ovat mukana elämässä, tarvitsee lapsi heitä. Vanhempien rooli muuttuu lapsen kasvaessa, mutta lapsi tarvitsee heitä silti tueksi ja hyvän kasvun turvaamiseksi.

6 MINÄ OLEN IHME, SUURI IHME –MIELIKUVITUSSEIKKAILU

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli luoda toiminnallinen mielikuvitusseikkailu, jossa lapsi saa toimia omana itsenään. Halusin tarjota lapsille jotain uutta, jotain sellaista mitä en itse myöskään ole kokeillut sekä samalla luoda kokonaisuuden, jota voi myöhemminkin hyödyntää. Mielikuvitusseikkailun onnistuminen riippuu suuresti lapsista itsestään, sillä jos hän ei kykene heittäytymään mukaan, tuokiolla ei saavuteta haluttua päämäärää. Ihmisen minäkuva, oma käsitys itsestä, vaikuttaa paljon siihen, miten hän arvostaa ja suojaa itseään ja millaisia riskejä hän ottaa itsensä kanssa (Cacciatore ym. 2008, 51). Toimintatuokiota ennen jännitin todella paljon sitä, että uskaltavatko tytöt lähteä mukaan tähän mielikuvituksen varassa tehtävään seikkailuun.

Lapsen kasvuvoima on todella voimakasta ja hän vahvistuukin usein jo lyhyissä hetkissä mukavassa ympäristössä (Cacciatore ym. 2008, 47). Kokonaisuus toteutettiin kolmessa kerhokerrassa ja tärkeää oli saada yhdistettyä nämä kolme kertaa toisiinsa. Yhdistävinä tekijöinä eri kerroilla olivat telta, jossa toiminta tapahtuu, tarina ja sen mukaan toimiminen sekä alussa tehtävä kasvomaalaus ja kynttilän sytyttäminen. (LIITE 3/4) (LIITE 6/1)

Toiminnan pääideana on rasia, jonka sisälle kerätään eri tehtävistä saatavia asioita. Rasia toimii symbolina lapsesta itsestä, sillä kaikki tehtävät, joita on tehty kertovat lapsesta ja hänen käsityksistä omasta itsestään. Rasian symboliikka paljastuu vasta toimintatuokion lopussa, jolloin kerron lapsille hartauden muodossa siitä, mitä olemme yhdessä saaneet aikaan. (LIITE 3/5)

6.1 Toimintatuokion idea ja toteutus

Toimintatuokiot toteutettiin kolmena keskiviikkopäivänä erityisryhmälle, jossa on 4-6 luokkalaisia tyttöjä. Lasten kasvutausta on hieman hankala. (LIITE 3/2) (LIITE 3/3) Ryhmän lapset ovat kotitaustaltaan hyvin samanlaisia, mutta silti yksilöllisiä eroja löytyy. Lasten taustalla on kaltoinkohtelua, laiminlyöntiä, alkoholismia perheessä ja koulukiusaamista. Toimintatuokiot olivat kokonaisuutena kokemukseni mukaan hyvin suunniteltuja, koska jokaisen kerran ohjelma pysyi suunnitellussa aikataulussa. Havaitsin sen, että tähän ikäluokkaan olisi kannattanut hieman suunnitella tarinaa eri tavalla, koska toteutusryhmäni tytöt eivät pysyneet aina kovin keskittyneinä tarinaan.

Tutustuin ryhmään helmikuussa 2013 harjoittelun myötä, jolloin pääsin osallistumaan neljä kertaa ryhmän kokoontumisiin. Näissä kokoontumisissa sain tietää ryhmän lasten taustat sekä hyvin nopeasti huomasin sen, kuinka haavoittuvaisia lapsia he ovat. Ensimmäisen kerran kohdatessani heidät en pystynyt kuvittelemaankaan mitä kaikkea he ovat elämänsä aikana joutuneet kohtaamaan. Myöhemmin asioiden tullessa ilmi, minulle nousi halu tarjota heille jotain erityistä, joka olisi heitä varten tehty.

Aloin työstää ideaani harjoittelun jälkeen. Idea lähti siitä, kun ryhmää miettiessäni mieleeni tuli eräs Raamatun psalmissa oleva katkelma.

"Minä olen ihme, suuri ihme ja kiitän sinua siitä. Ihmeellisiä ovat sinun tekosi, minä tiedän sen." Ps. 139:14

Tämän kohdan tarkastelu sai aikaan sen, että halusin auttaa ryhmän tyttöjä näkemään oman ainutlaatuisuutensa ja ihmeellisyytensä. Niiden huomaaminen liittyy

mielestäni vahvasti itsetunnon ja minäkuvan käsittelemiseen erilaisten harjoitusten avulla. Omien havaintojeni perusteella tyttöjen itsetunto ja minäkuva olivat melko rikkonaisia.

Idean työstäminen lähti kirjamateriaaleihin tutustumisella ja aiheeseen syventymällä. Tämän jälkeen hahmottelin kokonaisuutta. Hyvin pian syntyi mielikuva teltassa tapahtuvasta toiminnasta. Sitä ideoidessani ajattelin, että mielikuvituksen käyttäminen hyödyksi voisi avata lapsille mielekkään keinon käsitellä asioita. Siten päädyin rakentamaan mielikuvitusseikkailua. Toimintatuokiot koostuivat tarinasta, joka luettiin aina teltassa, ja tarinan sisälle sijoitetuista tehtävistä. (LIITE 5/1.) Sadut auttavat lasta yhdistämään toisiinsa tilanteen, siihen liittyvän tunteen ja tunnetta kuvaavan sanan. Satujen herättämät mielikuvat ja tunteet ovat mahdollisuuksia, joita voidaan käyttää hyväksi pohtimalla sitä, mitä lapsi koki sadun aikana ja oliko hän joskus kokenut samanlaisia tunteita kuin sadussa kerrotut. (Keltinkangas-Järvinen 2010a, 143.) Mielestäni toimintatuokioita ohjaava tarina toimii sadun mukaisesti mielikuvien herättelijänä.

Suunnitellessani toimintatuokion tarinaa mietin, että kirjoitanko sen ihmisen vai eläimen ympärille, ja päädyin eläimeen, jotta tytöt eivät samaistuisi liikaa tarinan henkilöön. Kuitenkin mietin, että tarinaa voisi muokata myös ihmishahmon ympärille ja sitä kautta luoda ehkä konkreettisempi mielikuva ja helpompi samastumisen kohde varhaisnuorelle.

Ennen toimintatuokiota minun tuli hankkia tarvittavat välineet mielikuvitusseikkailuun. Ensimmäisenä päädyin pohtimaan telttaa. Teltasta halusin ison ja tilavan sekä erityisen. Sen vuoksi hankinkin 10 metriä kangasta, jonka leikkasin ensin pienempiin osiin. Nämä osat ompelin yhteen siten, että kankaasta tuli mahdollisimman korkea ja leveä. Esivalmisteluun kuului myös rasian askarteleminen, jotta

sain tietää, että mitä tarvikkeita siihen tarvitsen. Myös rekvisiitan esim. teltaan tulevien tyynyjen, vilttien ja lelujen hankkiminen piti hoitaa etukäteen.

Kokonaisuutena tämä toimintatuokiomalli voisi sopia yhden päivän seikkailuksi, jolloin mielikuvitusmaailmasta olisi luotu konkreettinen maailma kerhotilaan. Riittäväällä rekvisiitalla ja järjestelmällisyydellä voidaan rakentaa tarinan kylä sekä siellä esiintyvät paikat. Koen kuitenkin, että jos mielikuvitusmaata rakennetaan, täytyy mukana olla useampi kuin yksi ihminen, koska jo teltan rakentamisessa on yhdelle ihmiselle melko paljon työtä. Aloitin toimintatuokioympäristön rakentamisen 24.4.2013 aamulla, kun aloitin kokoamaan teltaa. Teltan kokoamiseen kului ensimmäisellä kerralla noin kolme tuntia, kun ompelin kankaita vielä yhteen sekä lisäsin teltan kattoon pienet valot.

Vaihtuva osallistujamäärä toimintatuokioissa on yksi kompastuskivistä, kun toimintaa jatketaan useammalla kerralla. Lapsi pääsee aluksi mukaan tarinaan, mutta yhden kerran poissaolo vaikuttaa siihen, että lapsi ei jatkossa pääse pohtimaan ja miettimään samoja asioita kuten muut. Häneltä jää välistä jotain, mikä on myöhemmin oleellista jossain toisessa työskentelemisessä. Tämä on asia, johon ohjaaja voi vaikuttaa vain varautumalla etukäteen siihen, että miten edellisellä kerralla poissaolleet ohjeistetaan tarpeen vaatiessa.

Ensimmäisellä kerralla tytöt saapuivat klo 15.00 ja aloitimme ryhmän perinteisellä mehu ja keksi -hetkellä. Siinä kyselimme työelämäohjaajan kanssa tyttöjen kuumisia. Tämän jälkeen pyysin heitä täyttämään nimettömästi tekemäni alkukyselyn. Vastailin tytöille heidän kysymyksiinsä, ja he kirjoittivat omia vastauksiaan minulle paperille. Itse toiminnallinen tuokio aloitettiin kertomalla siitä, mitä teemme. Kerroin, että aloitamme mielikuvitusseikkailun ja kaikkien tulee kuunnella sekä tehdä ohjeiden mukaan. Tämän jälkeen tein jokaiselle osallistujalle kas-

vomaalauksen; joko käteen tai poskeen. Maalaus tuli seikkailuun osallistuvien tyttöjä yhdeksi yhdistäväksi tekijäksi, sillä se toimi aina eräänlaisena aloituksena. Iholle tehtävä maalaus oli ihan summittainen, ja teinkin jokaiselle aivan erilaisen. Tytöt saivat itse valita värin, millä halusivat kuvion tehtäväksi.

Tämän jälkeen menimme seuraan johtajaa -tyylillä telttaan, jonka olin rakentanut aikaisemmin. Teltassa jokainen sai asettua haluamallaan tavalla ja sulkea silmänsä kuunnellakseen tarinaa. Kerroin tarinasta Taikurin taikalaatikko -kohdan, ja sen jälkeen kerroin rasian tekemiseen ohjeet. Tämän jälkeen tytöt saivat lähteä tekemään laatikoita askartelupisteelle, jonka olin sijoittanut viereiselle pöydälle.

Askartelun lomassa juttelimme ohjaajan kanssa tytöille. Itse selvittelin heidän lempiasioitaan; vuodenaikaa, musiikkimakua sekä kyselin esille tulleesta Talent – kilpailusta. Ohjaajani keskusteli yksilöllisesti jutellen kunkin tytön kanssa siitä, miten he voivat. Hän tiesi tyttöjen kotiongelmista ja tarjosi heille juttuseuraa.

Päätin ensimmäisen tuokion siihen, että jokainen tyttö sai kertoa omasta laatikostaan haluamansa verran. Kävimme lopuksi myös lyhyen kuulumiskierroksen, jonka aikana jokainen sai kertoa omat tuntemukset kyseisestä seikkailukerrasta ja esittää toiveen siitä, mitä seuraavalla kerralla tehtäisiin. Moni tyttö toivoi, että jatkaisimme laatikkojen tekemistä sekä toivoi lisää askartelemista. Tästä syntyi ajatus siitä, että voisin tuoda laatikkojen askartelun mukaan alkuun, lyhyenä tuokiona. Ja jos paikalla poissaolevat tytöt haluavat, voivat hekin aloittaa tehdä omaa laatikkoaan.

6.2 Kuka minä olen/millainen minä olen

Toinen toimintatuokiokerta oli vapun jälkeisellä viikolla, jolloin ensimmäisen ja toisen kerran väliin jäi yksi tyhjä viikko. (LIITE 3/2) (LIITE 3/7) Tämä asia huolestutti minua, sillä mietin kuinka hyvin toimintatuokioiden punainen lanka pysyy koossa, kun väliin tulee taukoviikko. Keskiviikkona 8.5.2013 pidetyn toimintatuokion kaksi tehtävää olivat pohdintatehtäviä, joissa lapsi pääsi itse miettimään asioita itsestään. Koin kuitenkin tärkeäksi sen, että vaikka lapsi miettii näitä asioita itse, hän saa kuitenkin jakaa niitä muulle ryhmälle. Itsetunnon vahvistamisessa kaksi asiaa on ylitse muiden: omat pohdinnat ja vuorovaikutus. Omat pohdinnat ovat vuorovaikutusta oman itsensä kanssa, ne ovat omaa sisäistä keskustelua. (Cacciatore ym. 2008, 56.)

Tärkeää on se, että tehtäviä tehdessä ohjaaja on läsnä koko ajan. Hänen täytyy olla aktiivinen ja reagoida lapsen olemukseen ja ilmeisiin. Kun toimintatuokion tarinaa luetaan ja sen tehtäviä tehdään, on ohjaajan oltava valppaana huomaamaan, jos lapsilla nousee kysymyksiä tai ajatuksia mieleen. Ei auta, jos rakentaa lapselle vain elämysmaan, vaan on itse oltava läsnä, kuunneltava ja kohdattava lapsi (Cacciatore ym. 2008, 57).

Toimintatuokion ensimmäinen pohdintatehtävä oli aiheeltaan ”Kuka minä olen?” -tyyppinen. Siinä lapset pääsivät pohtimaan itseensä liittyviä kysymyksiä. (LIITE 3/7) Otin tähän tehtävään mukaan myös tunnetiloja, sillä koin tärkeäksi pohtia niiden aiheuttamia tilanteita. Tunteiden tiedostaminen, hallinta ja ilmaiseminen ovat edellytyksiä sille, että ihminen ymmärtää ja tuntee itseään (Aho & Tarkkonen 1999, 60). Välillä elämässä tulee vastoinkäymisiä ja pettymyksiä, mutta ne enimmäkseen vahvistavat, kunhan niiden kanssa ei jäädä yksin (Cacciatore ym. 2008, 47). Vastoinkäymisistä keskusteleminen ja niiden jakaminen on lasten kanssa tär-

keää, varsinkin jos lapsen kotona ei siihen kyetä. Tällöin lasta kohtaavan aikuisen tulee tarjota mahdollisuus puhua ja käsitellä näitä mieltä painavia asioita. Ravintoa lapsen kasvuun voi tarjota juuri se aikuinen, jolla on siihen parhaimmat mahdollisuudet: aikaa ja empatiaa (Cacciatore ym. 2008, 47).

Toinen pohdintatehtävä oli ”Millainen minä olen? – aiheeseen liittyvä. Tässä tehtävässä lapsi sai piirtää oman kuvansa, minkä kautta ohjaaja pystyy näkemään millaisena lapsi näkee itsensä sekä kysellä lapsen piirustuksesta, jos siinä ilmenee jotain huolestuttavaa. Tehtävään liittyi myös kysymyksiä, joiden vastaukset kirjoitettiin oman kuvan ympärille. Halusin herättää tällä tehtävällä ajatuksen siitä, että kaikki ihmiset ovat erilaisia, mutta silti me olemme tasa-arvoisia. Vahva itsensä tiedostaminen edellyttää sen, että ihminen ymmärtää olevansa erilainen ja käsittää sen olevan rikkaus (Aho & Tarkkonen 1999, 50). Mielestäni nämä varhaisnuoret ovat juuri siinä iässä, jolloin aletaan pohtia omaa ulkonäköä ja erilaisuutta sekä käsitellä tunteita, jotka tulevat ilmi tässä pohdinnassa. Arviot itsestä ja mieliala ovat yhteydessä toisiinsa, silloin kun itsetunto on matala. Alavireisyys saa aikaan sen, että yksilö kokee olevansa kelvoton eikä hän osaa mitään. Tämä yhteys ei ole voimakas silloin, kun on hyvä itsetunto. (Keltinkangas-Järvinen 2010a, 35-36.)

6.3 Helminauha ja rukoushelmet

Samalla kerralla 8.5.2013 toimintatuokiossa jokainen sai tehdä itselleen myös helminauhan. Valitsin sen mukaan toimintaan siksi, että halusin antaa lapsille mukaan jotain konkreettista, käsissä pidettävää, jota voi kuljettaa mukana esimerkiksi koulussa. Helminauhan tarkoituksena on avata lapsille ymmärrystä siihen, että Jumala on läsnä myös heidän elämässään. Kun tutustuin ryhmään helmikuussa 2013, ryhmän yksi lapsi kysyi, että olenko uskovainen. Tähän työelämäohjaajani vastasi tarkentavalla kysymyksellä, että mitä lapselle tarkoittaa uskovainen. Työ-

elämäohjaaja halusi tietää, että tarkoittiko uskovainen lapselle lestadiolaista, ja siihen lapsi vastasi myöntävästi. Kerroimme tuona kerhokertana lapsille uskosta ja uskovaisista, ja siitä kuinka me jokainen saamme uskoa.

Helminauha voi olla lapselle helpompi tapa lähestyä Jumalaa, ja sen myötä se toimii myös rukousnauhan tavoin. Rukoushelminauha voi olla apuna, kun opetetaan lapsia rukoilemaan. Se voi toimia apukeinona, kun on vaikea pysähtyä ja keskittyä rukoukseen. (Hakkarainen 2009, 9.)

Nauha voi toimia apuna tilanteissa, joissa inhimillinen apu ei riitä. Rukoushelminauhan helmet ovat näkyvä muistutus siitä, että Jumala on. Rukoushelmet auttavat lapsia käsittelemään ja muistamaan elämän ja uskon tärkeitä asioita. Ne ovat käytettävissä silloin, kun niitä tarvitaan. (Hakkarainen 2009, 9.) Lapsille helminauhan käyttö voi olla helpompaa kuin käsien ristiin laittaminen.

Helmiin voi tutustua monella tavalla ja useamman kerran eri menetelmin. Heti alussa pysähdytään miettimään helmen sanomaa siitä, mikä se on ja mistä se kertoo. Jokaiselle helmelle on lyhyt selitys. Jokainen helmi antaa aineksia elämiseen, kokemiseen, näkemiseen ja aavisteluun hiljaisuudessa ja rauhassa sekä yksilölle että ryhmälle. (Hakkarainen 2009, 15.) Teimme helminauhan tuolla kyseisellä tavalla, antaen jokaiselle helmelle oman kuvauksen. Olin valmistellut valmiiksi helminauhaan liittyvän runon, joka toimii ryhmää yhdistävänä tekijänä. Siten jokaisella ryhmäläisellä on samanlainen alku helminauhassaan, mutta lopun he saivat itse muotoilla, tehdä siitä henkilökohtaisen. (LIITE 5/1)

Lopuksi kävimme kierroksen, jossa jokainen sai kertoa omasta helmikorustaan jotain. Pääasiassa tytöt kertoivat yhden tai kahden helmen symboliikasta jotain, siitä mitä helmi heille tarkoittaa ja miksi he valitsivat sen koruunsa.

6.4 Unelmat ja mediakasvatus

Arjen haasteiden ja pettymysten vastapainoksi lapsi tarvitsee unelmia ja toiveita, sillä ne vetävät kohti aikuisuutta. Lasten kanssa yhdessä on koetettava etsiä haaveita, unelmia ja toiveita sekä uskottava niihin yhdessä. (Cacciatore ym. 2008, 252-253.) Toimintatuokion viimeinen tehtävä oli pohtia omia unelmia ja tehdä niistä itselle posterit. (LIITE 3/2) (LIITE 3/3) Samalla halusin myös tuoda esille sen ikävän tosiasian mitä monet lapset ja nuoret unelmoivat: kauneusihanteet, joita media antaa. Tämän myötä pidimme pienen keskustelutuokion askartelemisen ohessa, jossa keskusteltiin yhdessä lasten kanssa median luomista mielikuvista. Mediakasvatuksen ei tule olla arjesta irrallinen kokonaisuus, vaan sen tulisi läpäistä lapsen opetus ja kasvatus kokonaisuudessaan. (Niinistö & Sintonen 2007, 29-30.)

Itsetunto on itsenäisyyttä siten, että ihminen kykenee rikkomaan ulkopuolelta tulevat odotukset siitä, millaista elämän pitää olla ja millainen yksilön pitää olla. Yksilö tekee omat ratkaisunsa, jotka sopivat hänelle itselleen ja kykenee elämään niin kuin haluaa, eikä sen mukaan mitä ympäristö arvostaa ja häneltä odottaa. (Keltinkangas-Järvinen 2010a, 20.) Media antaa yksilölle paljon mielikuvia ja odotuksia siitä, miltä pitää näyttää ja mistä tykätä. Tässä Unelma posterityöskentelyssä halusin tarjota lapsille keinon käsitellä näitä median tarjoamia mielikuvia yhdessä aikuisen kanssa.

Medialukutaito ei kehity vain kuuntelemalla ja lukemalla, vaan siihen vaaditaan myös omaa suunnittelua ja toteuttamista. (Niinistö & Sintonen 2007, 29-30.) Yhdessä lehtiä tutkimalla ja niissä olevia kuvia katselemalla halusin auttaa tyttöjä huomaamaan, että kuinka paljon niitä muokataan. Naisten minäkuva on ympäröivää maailmaa huomion ottava ja se on koko ajan yhteydessä johonkin (Keltinkangas-Järvinen 2010a, 64).

Lapsi pyrkii samaistumaan eli omaksumaan itselleen vanhempiensa tai muiden tärkeiden ihmisten ajatuksia, ihanteita, mielipiteitä tai käyttäytymismalleja (Keltinkangas- Järvinen 2010a, 112). Juuri samaistumisen halu voi aiheuttaa lapselle kuohuntaa tunteiden kanssa, kun hän pyrkii saavuttamaan samaistumisen kohteen omalla käytöksellään. Samaistumisen kohde voi olla joku mediassa esiintyvä julkisuuden henkilö. Kun lapsi samastuu ja jäljittelee jotain ihmistä, niin hän haluaa siten olla aivan samanlainen kuin hän (Keltinkangas-Järvinen 2010a, 112).

Tässä syntyy mielestäni usein tyttöjen kohdalla ongelmia kehon kanssa, sillä halutaan olla kuten median luomat naiset, mutta ei ymmärretä sitä kuinka paljon kuvia muokataan. Mainoksissa ja lehdissä esiintyvät kuvat ovat usein muokattuja, sillä niihin lisätään värejä tai muutetaan kokoja, jotta kuva näyttäisi sopusuhtaiselta ja hyvältä. Kuvassa oleva nainen näyttää kauniilta ja laihalta, vaikka se olisi täysin muokattu, vaikka todellisuudessa malli olisi aivan normaali ja yhtä tavallinen kuin jokainen muu nainen.

Media tarjoaa lapsille hyvän mahdollisuuden käsitellä ja harjoitella erilaisia tunteita. Tarjontaan kuuluvat elämykset, jotka tukevat lapsen tunne-elämän kehitystä ja toimivat sekä viihteenä että huvina. Median kautta on mahdollista harjoitella tunteiden hallintaa ja empatian kokemuksia silloinkin, kun oma elämä ei tarjoa suuria tunnekokemuksia. Huolella valittu peli tai kirja voi tarjota samaistumisen pelon, surun, jännityksen tai menetyksen tunteisiin. (Salokoski 2007, 76.)

Medialukutaitoa tarvitaan sanallisissa, äänellisissä ja kuvallisissa mediateksteissä sekä niiden intertekstuaalisissa yhdistelmissä. Medialukutaito on yksilön valmius, joka kehittyy. (Kotilainen 1999, 36-37.) Kehittämällä medialukutaitoa yksilö oppii

tarkastelemaan median tarjontaa kriittisesti siten, ettei hän usko kaikkea mitä media väittää.

Samaistuminen ympäristön ihmisiin tai tarinoiden henkilöihin voi tapahtua rooli-nottamisen kautta. Kokiessa asioita eri henkilöiden kannalta opitaan ymmärtämään erilaisten ihmisten näkökulmia ja elämän monimutkaisuutta. (Mustonen 2001, 124.) Lasten kanssa toimiessa on tärkeää, että lapsi oppii ymmärtämään toisten ihmisten näkökulmia, jotta hän ymmärtäisi miten oma käyttäytyminen vaikuttaa toisiin. Media tarjoaa elokuvia ja sarjoja, joissa ihmisten käyttäytyminen on erilaista, jos sitä verrataan normaaliin ihmisten kanssakäymiseen. Toisaalta myös median antamat esimerkit ohjaavat yksilöä näkemään sen, miten eri teot vaikuttavat toisiin ihmisiin.

Lapset ottavat leikkeihinsä vaikutteita heitä ympäröivästä todellisuudesta. Mediasta lapset valikoivat aineksia leikkeihinsä ja lasten leikit kuvastavat niitä asioita ja ilmiöitä, joita lapset mielessään pohtivat. Lapset saattavat poimia leikkeihinsä vain aiheita, nimiä tai henkilöitä sarjoista tai elokuvista sekä he voivat yhdistellä eri medioista tutuksi tulleita aiheita ja hahmoja. (Karimäki 2007, 41.) Huoltajilla on tämän myötä tärkeä tehtävä valvoa sitä, että mitä lapset seuraavat esimerkiksi televisiosta. Liian usein lapsilla leikkeihin tulevat mukaan sodat, tappelut, veren vuodatus tai vastakkaisesti meikkaaminen, hyvältä näyttäminen ja laihduttaminen. Tällaisen esimerkin tarjoaa media, jossa esimerkkeinä toimivat laihat piirroshahmot tai lihaksikkaat sotilaat.

Viimeiseltä toteutuskerralta jätin pois mediasta keskustelemisen, koska keskustelun aiheeksi nousi erään ryhmäläisen halu muuttaa isänsä luokse. Tästä aiheesta käytiin erittäin paljon keskustelua niin ryhmäläisten kesken kuin meidän aikuis-tenkin ohjaamana. Tämän vuoksi en halunnut siirtää aihetta mediaan, vaan antaa

keskustelun pysyä lapselle tärkeässä aiheessa, jotta hän saisi kokea tullessa kuunnelluksi ja kohdatuksi.

Askartelun jälkeen palasimme takaisin teltaan ja puhuin lyhyesti median antamista vaikutuksista ja malleista. Se sopi mielestäni tilanteeseen hyvin, sillä yksi tytöistä kertoi, että hän unelmoi olevansa isona malli. Halusin tuoda esille sen, että jokainen näistä tytöistä on jo itsessään täydellinen malli. He saavat olla oma itsensä, ilman että tarvitsee totella median luomia mielikuvia. Tytöille oli ollut tärkeää koko seikkailun ajan saada laatikot mukaan kotiin, ja viimeisen kerran lopuksi oli mukavaa antaa ne heille.

6.5 Hartaus minä olen ihme, suuri ihme.

Ennen hartautta halusin antaa jokaiselle kerholaiselle pienen muiston, joka kuvas-taisi tämän seikkailun sanomaa. Tämä muisto oli pieni kirje, jossa on kirjoitettuna Ps. 139:14 sanat sekä Johanna Kurkelan Ainutlaatuinen-kappaleen sanoja. (LIITE 4/1)

Ainutlaatuinen – laulu kuvaa mielestäni erinomaisesti ryhmää, jolle tein opinnäy-tetyöni. Ryhmässä jokainen on kokenut elämässään jotain, mikä saa pahan olon aikaan. Soitin hartaudessa kyseisen laulun lapsille sekä luin heille tekstin, joka auttoi heitä ymmärtämään mielikuvitusseikkailua, sitä mitä me olimme saaneet kolmen tuokion avulla aikaan.

Hartauksen tarkoituksena on toimia rauhallisena lopetuksena, jossa samalla kan-nustetaan lapsia olemaan oma itsensä sekä luottamaan Jumalaan. Hartauksen myötä samalla sain kiitettyä lapsia osallistumisesta sekä toivotettua heille hyvää jatkoa elämässä. Suunnitellessani hartautta halusin sen olevan aito, lämminhenki-

nen ja samalla rohkaiseva. Halusin sanoa tytöille henkilökohtaisesti Jumalan siunausta, mutta silti kaikille yhteisesti sanottuna se luo yhteenkuuluvuuden tunteen paremmin.

7 ARVIOINTI

Aluksi kerron lasten antamasta palautteesta, työelämäohjaajalta saamistani kirjallisista kommenteista ja lopuksi on myös omia kommentteja työn toteutumisesta. Arvioinnin tein siten, että kokosin osallistujilta eli ryhmän tytöiltä kirjallista palautetta kyselylomakkeen kyselylomakkeiden (LIITE 1/1, LIITE 2/1 ja LIITE 2/2) avulla. Kyselylomakkeen kokosin itse, mutta tähän olisi kannattanut ottaa mallia jostain, koska lapsilla oli ehkä hieman hankalaa ymmärtää kysymyksiä.

Pyysin palautetta myös työelämäohjaajaltani ja hän vastasi minun tekemääni kyselyyn kirjallisesti. Sain palautetta myös suullisesti ohjaajaltani, mutta otin tähän palauteosioon vain kirjallisen palautteen. (LIITE 2/3)

7.1 Osallistujien palaute

Lapsia seikkailuun osallistui ensimmäisellä kerralla kuusi ja kahdella jälkimmäisellä kerralla viisi. Sain viimeisellä kerralla viideltä lapselta kirjallisesti palautetta toimintatuokion arviointikysymyksiin. (LIITE 2/1)

Ensimmäiseksi halusin kartoittaa sitä, että mikä oli ollut lapsille kaikista mieluisin asia mielikuvitusseikkailussa. Suurin osa lapsista mainitsi siitä, että he pitivät tehtävien tekemisestä. Muita mainintoja oli tarina, lepo hetket teltassa, makoileminen, rasioiden askarteleminen ja ensimmäinen toimintatuokiokerta. Myös itse koin nämä hetket onnistuneiksi, sillä teltassa ollessamme lapset rauhoittuivat. Mielestäni teltoa toteutti tarkoituksensa rauhoittavana paikka, jossa jokainen sai itselleen turvallisen ympäristön. Mieleen lapsille seikkailusta jäi lisäksi rasia, ja sinne tehty tehtävät. Rasian askarteleminen oli lapsille selkeästi mieluisa tehtävä, koska

jokainen lapsi alkoi työstää itselleen rasiaa heti innostuneesti. Yksi lapsista oli maininnut mieluisana myös keskustelutuokiot ryhmän kesken. Lapset eivät maininneet mitään tehtävää sellaiseksi, josta he eivät olisi pitäneet.

Seuraavaksi selvitin lasten tunteita mielikuvitusseikkailun osalta. Enemmistö lapsista vastasi, että osallistuminen seikkailuun tuntui mukavalta. Myös kiva sana toimi usealla kuvauksena toimintaan osallistumisesta ja pari lasta oli valinnut myös jännittävä-kohdan. Itse huomasin ensimmäisellä kerralla sen, että lapsia jännitti tämä uusi ja tuntematon asia kerhossa. Kuitenkin pienen alkujännityksen jälkeen tytöt lähtivät todella innokkaasti mukaan toimintaan.

7.2 Työelämäohjaajan palaute

Työelämäohjaajalle tein erillisen arviointikaavakkeen, johon hän sai täyttää kirjallisesti palautetta toimintatuokioista. Kaavakkeessa hän arvioi kolmea kertaa kokonaisuutena ja antoi kaikista niistä palautetta minulle. (LIITE 2/3)

Työelämäohjaaja oli sitä mieltä, että toimintatuokioissa toteutui minäkuvan ja itsetunnon vahvistaminen. Hänen mielestä toimintatuokio oli onnistunut kokonaisuus ja hän voisi itse toteuttaa samantapaisen toiminnallisen hetken.

Kyllä, varsinkin telttä "porina-paikkana" on rauhoittava ja aivan loistava. Toiminnallisista harjoituksista kaikki olisivat sellaisia joita voisin käyttää työssäni.

Työelämäohjaaja antoi hyviä kehittämisideoita tarinan suhteen. Hän ideoi, että tarinaa voisi kehitellä eteenpäin vielä siten, että lapsen kiinnostus pysyy tarinassa paremmin ja tarina voisi olla tapahtumarikkaampi ja selkeämpi. Työelämäohjaaja mainitsi myös viimeisen tuokion aiheen olleen kohderyhmälle sopiva, sillä aihe-

na oli ihastus ja se on ajankohtainen tyttöjen kehitystasolle. Työelämäohjaajan mukaan tarina toimisi hyvin 7–8-vuotiaiden kanssa ja vanhemmille tarinaa muokkaamalla toimintaa voisi kokeilla. Työelämäohjaajan mukaan hartaudessa käytetyt Unelma posterityöskentely, rasiasta kertominen ja laulun soittaminen lapsille sekä lasten kohtaaminen aidosti tukevat mielikuvitusseikkailutoiminnan kautta lapsen itsetunnon ja minäkuvan vahvistamista ja kehittymistä.

Työelämäohjaajani tarjosi mahdollisuuden toteuttaa suunnittelemani toimintatuokiosta yhtä tehtävää rippikouluikäisille nuorille. Toteutin Kirje-tehtävän, jossa piirrettiin oma kuva sekä pohdittiin omaa minää, sillä mielestäni nuoria on hyvä herätellä myös pohtimaan omaa käsitystä itsestään. (LIITE 3/10) (LIITE 3/11) (LIITE 3/12) Kyseiselle kerralle kirjoitin tarinan uudestaan siten, että päähenkilönä toimi Hulle niminen nuori. Tämä toimi nuorten kanssa hyvin, sillä he pystyivät samaistumaan tarinan henkilöihin, kun nämä olivat ihmisiä. Ennen kyseistä toimintatuokiota ohjeistin nuoret miettimään tarinaa ja vertaamaan sitä omaan elämänsä ja pohtimaan sitä, ovatko he joskus tehneet tai kokeneet vastaavaa. Tuokion lopussa nuorten kanssa luettiin Ps 139: 14, jotta he pystyisivät yhdistämään myös Raamatun omaan elämäänsä sekä ymmärtämään omaa ihmeellisyyttään ja ainutlaatuisuuttaan.

7.3 Omat kokemukset

Ensimmäisen toimintatuokion jälkeen oma kokemukseni oli, että tytöt tykkäsivät teltasta sekä askartelusta. He saivat jotain uutta ja jotain jännittävää kerhoonsa ja mielestäni se lisäsi heidän innokkuuttaan. Huolestuin siitä, että hetkiin suunnitellut tarinat olisivat liian pitkiä, jotta lapset jaksavat keskittyä niihin. Lasten rentoutuminen lattialla oli hetkittäistä, ja välillä heidän keskittymisensä katkesi esim. kuiskailemiseen tai pieniin kikatuskohtauksiin. Mielestäni tuokio sujui suunnitel-

man mukaisesti pääpiirteittäin, sillä välissä puhuin omien sanojeni ja ajatusteni pohjalta sekä näytin esimerkkilaatikon sisällön, vaikka en sitä ollut aluksi suunnitellut.

Toisella kerralla oli vuorossa pohdintatehtävät sekä helminauhan tekeminen. Pohdintatehtävät Kuka minä olen ja Millainen minä olen, olivat mielestäni onnistuneesti suunniteltuja. Tytöt tekivät niitä ohjeistuksen mukaan, mutta kaksi pohdintatehtävää peräkkäin aiheutti levottomuutta. Ensimmäisen pohdintatehtävän jälkeen meinasin pitää pienen leikkituokion, jolloin olisi purettu turhaa energiaa pois. Kuitenkin koin tärkeäksi pysyä aikataulussa ja leikkihetki olisi pidentänyt toimintatuokiota liikaa. Tämä muutos olisi hyvä muokkausidea toimintatuokioon, jotta lapset saisivat hieman liikkua tehtävien välissä.

Toimintatuokioiden jälkeen mieleeni nousi toistuvasti ajatus siitä, että tuokioita ohjaavan henkilön kannattaisi olla pukeutunut roolihahmon pupuksi, jotta tarinan kertominen olisi mielekkäämpää. Lasten keskittyminen asiaan olisi syvempää, koska päähenkilö olisi niin sanotusti elävä ja kertoisi itse tarinaa omin sanoin.

Viimeisellä kerralla käsitelimme unelmia. Lapset lähtivät innostuneesti tekemään omia unelma-postereitaan ja selkeästi aihe oli heille tärkeä. Se, että minä ja työelämäohjaaja teimme myös posterit, oli tärkeää tytöille. Viimeisen kerran lopuksi tarkoituksena oli myös pitää ryhmähaastattelu, jossa olisin kysellyt lapsilta enemmän heidän kokemuksistaan, mutta ajanpuutteen vuoksi minun täytyi pysyä vain paperiversioissa. Tämä oli todella harmillista, sillä olisi ollut tärkeää saada keskustella tyttöjen kanssa toimintatuokioista, jotta myös he olisivat saaneet kertoa paremmin omia tuntemuksiaan ja kokemuksiaan minulle.

Huomasin, että opinnäytetyön toimintatuokion toteutukseen olisi voinut varata enemmän aikaa, jotta olisin saanut suunniteltua tarkemmin kaiken. Syvempi perehtyminen lähdemateriaaleihin olisi mahdollistanut ehkä selkeämmät toimintatuokion tehtävät. Näin osallistuva lapsi olisi itse ymmärtänyt, että miksi tehtävää tehdään. Arviointikyselyiden kysymykset olisivat voineet olla selkeämmät, sillä en pystynyt vertailemaan ensimmäisellä kerralla ja viimeisellä kerralla tuloksia yhteen. Kyseiset vastaukset olivat melko samanlaisia. Lapsille olisin voinut tehdä esimerkiksi jonkin tarinan, johon he olisivat saaneet täyttää palautetta ja mielipiteitä seikkailuun liittyen siten, että tarinassa olisi ollut tyhjiä aukkoja, joihin he olisivat voineet kirjoitella ajatuksiaan. Palautteen antamiseen olisin voinut jättää enemmän aikaa ja sen kannattaisi sitoa mukaan tarinaan jotenkin niin, että se olisi osa seikkailua.

Mielestäni yksi selkeimmistä onnistumisista toimintatuokioissa oli se, että lapset kokivat teltan kutsuvaksi ja turvalliseksi toimintapaikaksi. Tarkoituksena oli tarjota lapsille kokemus, jonka avulla vahvistettaisiin heidän itsetuntoansa ja minäkuvaansa. Mielestäni juuri kerhon aikana tapahtuneiden keskusteluiden avulla tähän tulokseen päästiin. Tehtävät toimivat hyvinä keskustelun aloittajina ja lapsille oli hyvä pohtia itseensä liittyviä asioita. Myöhemmin he voivat niihin palata, kun ne löytyvät rasian sisältä. Olisi hienoa, jos tytöt muistaisivat tarinan myöhemmin elämässään ja kokisivat sen olleen kannustava ja rohkaiseva kokemus.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöni toteutin suunnittelemalla toiminnallisen Minä olen ihme, suuri ihme –mielikuvitusseikkailun. Mielikuvitusseikkailun tarkoituksena oli vahvistaa varhaisnuoren itsetuntoa ja minäkuvaa toiminnallisten harjoitusten avulla. Toteutin opinnäytetyöni seurakunnassa, jossa on järjestetty vertaistukiryhmä tytöille, joita on muun muassa laiminlyöty tai koulukiusattu. Toimintatuokio toteutettiin kolmessa eri kokonaisuudessa, mutta suunnittelin tarinan siten, että sen voi toteuttaa myös yhtenä kokonaisena toimintatuokiokertana.

Toimintatuokioon osallistui ensimmäisellä kerralla kuusi lasta ja kahdella jälkimmäisellä kerralla viisi. Mukana oli myös työelämäohjaajani, joka toimii tyttöryhmän ohjaajana seurakunnassa. Työelämäohjaajani kanssa sovimme, että minä ohjaan toimintakokonaisuudet, mutta myös hän osallistuu keskusteluihin tyttöjen kanssa. Suunnittelin toimintatuokion tehtäväksi ensimmäiselle kerralle eräänlaisen kyselyn, jolla selvitin tyttöjen ajatuksia heistä itsestään. Samanlaisen kyselyn toistin myös viimeisellä kerralla. Lisäksi kyselyssä oli mukana palautekysymyksiä toimintatuokioista. Tein myös työelämäohjaajalleni erillisen arviointikyselyn, jossa pyysin häneltä palautetta ja kommentteja opinnäytetyöstäni. Kyselyihin olisi pitänyt panostaa enemmän, jotta ne olisivat olleet selkeämmät ja paremmin vertailtavissa keskenään.

Toimintatuokiossa tytöt itse olivat suuressa roolissa siinä, että miten syvällisesti he pohtivat asioita. Yksi tärkeimmistä asioista toimintatuokioissa oli ensimmäisellä kerralla tehty rasia, johon kerättiin muissa tuokioissa tehtyjä tuotoksia. Kirjallisen palautteen ja tytöiltä saaman suullisen palautteen mukaan juuri tuo rasia oli yksi mielekkäimmistä asioista toimintatuokioissa.

Tällaisen toimintatuokion pystyisi järjestämään uudelleen, sillä vaaditut rekvisiitat ja tavarat löytyivät melkein kaikki jo seurakunnalta itseltään. Lisäkustannuksia toimintatuokiosta ei tule, jos sen toteuttajalta löytyy valmiina jokin suuri kangas telttaa varten. Mikäli tarinasta haluaa tehdä elävämmän, kannattaa tarinaa varten valita henkilö esittämään Hulle Pupun roolihenkilöä, joka kertoo tarinaa ja ohjaa toimintatuokiota itse roolihahmoksi pukeutuneena. Tällainen työskentely voi auttaa lapsia syventymään tarinaan sekä pitämään heidän mielenkiintonsa mukana.

Tarinaa pystyy myös muokkaamaan soveltuvammaksi muille ikäluokille, mutta se vaatii sen uudeksi kirjoittamista. Tällaista toimintatuokiota voisi toteuttaa rippikouluissa tai varhaisnuorisotyössä esimerkiksi lastenleireillä lasten kanssa siten, että yksi päivä muotoiltaisiin tämän seikkailun pariin. Lastenleirillä seikkailupäivänä isokset pukeutusivat tarinan hahmoiksi ja esittää roolihahmon roolia koko päivän.

Onnistuin mielikuvitusseikkailun tarinan kirjoittamisessa, sillä se vei toimintaa eteenpäin koko ajan. Kuitenkin pientä huolittelua olisivat kaivanneet tarinan aiheet, jotta ne olisivat olleet ajankohtaisempia kyseisen toimintatuokion osallistuneiden ikäiselle. Mielestäni yksi erittäin tärkeä tehtävä olisi ollut käsitellä mediaa suuremmin, kuin mainita vain ohimennen. Tämä tarina soveltuu hyvin alaasteikäisille, mutta huomasin yhdessä työelämäohjaajani kanssa, että tarinaa olisi pitänyt hieman muokata 3-6 luokkalaisille sopivammaksi, jotta se olisi ollut osallistujille kiintoisampi. Tyttöjä kiinnosti Unelma posterin -tarinassa esille tullut seurustelu, joten siinä olisi hyvä aihe johon syventyä esimerkiksi useammalla kerralla.

Koin tärkeäksi toimintatuokioissa sen, että ohjaajan tulee olla koko ajan läsnä. Lasten kanssa toimiessa ei kannata miettiä etukäteen tarkasti suunniteltuja asioita, jos

lapset selkeästi kaipaavat jotain muuta. Tämän huomasin, kun askartelujen lomassa aina keskustelimme tyttöjen ja työelämäohjaajani kanssa.

Mielikuvitusseikkailun toteuttaminen lapsen itsetunnon ja minäkuvan tukemisessa voisi toimia hyvin myös koulumaailmassa. Tämä vaatii opettajalta ennakkoon valmistautumista sekä opetettavan asian yhdistämistä seikkailun runkoon. Kouluilla on hyvät materiaalit toteuttaa mielikuvitusseikkailua ja monissa kouluissa on myös hyvät tilat sen mahdollistamiseen. Uskoakseni mielikuvitusseikkailua voisi hyödyntää lisäksi myös perhekodeissa ja lastensuojeluyksiköissä, kun lasten kanssa työskennellään itsetunnon ja minäkuvan vahvistamiseksi.

Olen kiitollinen työelämäohjaajalleni siitä, että hän antoi tällaisen mahdollisuuden toteuttaa ja suunnitella kyseisen opinnäytetyön. Työskentely tyttöryhmän kanssa oli minulle erittäin tärkeä ja silmiä aukaiseva kokemus. Toivon, että tytöille osallistuminen tällaiseen erilaiseen toimintaan jäi myös mieleen. Työskentely näiden varhaisnuorten kanssa on osoittanut minulle sen, että vaikka kuinka ulkopuolelta ihminen näyttää ehjältä ja iloiselta, niin sisältäpäin yksilö voi olla aivan rikki. Jotkut ihmiset kokevat elämässään vaikka ja mitä, ja käsitys omasta itsestä voi olla hukassa. Psalmin 139 sanoin haluan muistuttaa kaikkia siitä, että:

Minä olen ihme, suuri ihme ja kiitän sinua siitä.

Ihmeellisiä ovat sinun tekosi, minä tiedän sen.

LÄHTEET

- Aho, S. 1996. Lapsen minäkäsitys ja itsetunto. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Aho, S. & Tarkkonen, H. 1999. Itsetuntoharjoituksia esi- ja alkukasvatustieteilijöille. Julkaisusarja C:9. Turku: Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta.
- Ahokallio, T. 2000. Lapsen kymmenen käskyä vanhemmilleen. Porvoo: Painotalo TT-Urex.
- Bäckman, L. 2006. Koulutyössä tukea tarvitsevan oppilaan sosiaalinen asema kouluuokassa. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta. Kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö, kasvatustieteen pro gradu- tutkielma.
- Cacciatore, R. Korteniemi-Poikela, E & Huovinen, M. 2008. Miten tuen lapsen ja nuoren itsetuntoa. Juva: WSOY.
- Cacciatore, R. 2010. Lapsi ja perhe. Teoksessa E. Jokela & H. Pruuki (toim.) Jo iso, vielä pieni. Jyväskylä: Lasten Keskus Oy. 7-30.
- Dunderfelt, T. 2011. Elämänkaaripsykologia. Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. 14. uudistettu painos. Porvoo: WSOYpro Oy.
- Esko, M. 1984. Mies ja isyys: perheen kehitysvaiheet ja isän muuttuva rooli. Juva: WSOY.
- Glaser, D. 2001. Lasten pahoinpitelyn ja laiminlyönnin vaikutukset aivoihin – kirjallisuuskatsaus. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Vantaa: WSOY. 67-114.
- Gottberg, E. 2004. Lapsen juridiset oikeudet. Teoksessa A. Söderholm, R. Halila, S. Kivitie – Kallio, J. Mertsola & S. Niemi (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 40-56.
- Hakkarainen, K. 2009. Helmeily- Rukoushelmet kouluikäisten elämässä. Helsinki: Lasten Keskus Oy.
- Hakkarainen, K & Pihkala, P. 2012. Seurakunta ja koulu. Yhteistyön käsikirja. Porvoo: LK-kirjat.

- Hakkola, K. & Virsu, M. 2000. Entäs jos.. Laulava puu ja muita tarinoita teematyöskentelystä. Tampere: Tammi.
- Hannula, A. 2010. Ope on idiootti! Käyttäytymishäiriöiden kohtaaminen koulussa. Oulun yliopisto kasvatustieteiden tiedekunta. Kajaanin opettajankoulutusyksikkö, kasvatustieteen pro gradu-tutkielma.
- Hintikka, M. 2011. Leikkiminen on lapsen tapa elää, kasvaa ja oppia. Teoksessa T. Jantunen & E. Ojanen (toim.) Sydämen sivistys: kasvatuksen ytimessä. Porvoo: Aurinko kustannus. 145-165.
- Isoherranen, K. 2005. Moniammatillinen yhteistyö. Vantaa: WSOY.
- Jarasto, P. & Sinervo, N. 2000. Elämää varten. Kouluikäisen lapsen maailma. 2. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kalland, M. 2001. Kiintymyssuhdeteorian kliininen merkitys: soveltaminen erityis-tilanteissa. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Vantaa: WSOY. 198-233.
- Karimäki, R. 2007. Media leikkiin innoittajana. Teoksessa L. Pentikäinen, A. Ruhala & H. Niinistö (toim.) Mediametkaa! Osa 2- Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy. 41-47.
- Keltinkangas- Järvinen, L. 2010a. Hyvä itsetunto. 20. painos. Juva: WSOY.
- Keltinkangas- Järvinen, L. 2010b. Temperamentti ja koulumenestys. 3.painos. Juva: WSOY.
- Kinnunen, S. 2008. Anna mun olla lapsi. 4. painos. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.
- Kotilainen, S. 1999. Mediakasvatuksen monet määritelmät. Teoksessa S. Kotilainen, M. Hankala & U-M. Kivikuru (toim.) Mediakasvatus. Helsinki: Oy Edita Ab. 31-42.
- Kurkela, J. 2010. Ainutlaatuinen. Levyltä Hyvästi, Dolores Haze. Säveltänyt T. Brunila. Sanoittanut M. Koskinen. Warner Music Finland Oy.
- Kronqvist, E-L. & Pulkkinen, M-L. 2007. Kehityspsykologia. Matkalla muutokseen. Porvoo: WSOY.

Lautela, R. 2011. Matkalla tunnetietoon. Teoksessa T. Jantunen & E. Ojanen (toim.) Sydämen sivistys: kasvatuksen ytimessä. Porvoo: Aurinko kustannus. 140-144.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/ 417. Oikeusministeriön omistama oikeudellisen aineiston julkinen ja maksuton Internet-palvelu. WWW- dokumentti. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417> Luettu 28.6.2013.

Mattila, K. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Mustonen, A. 2001. Mediapsykologia. Porvoo: WSOY. 132-133.

Niinistö, H. & Sintonen, S. 2007. Mä keksin! Tehdään yhdessä mediakulttuuria. Teoksessa L. Pentikäinen, A. Ruhala & H. Niinistö (toim.) Mediametkaa! Osa 2- Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy. 24-27.

Perusopetuslaki 21.8.1998/628. Opetuksen tavoitteet Oikeusministeriön omistama oikeudellisen aineiston julkinen ja maksuton Internet-palvelu. WWW- dokumentti. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perusopetus>. Luettu 1.8.2013.

Raina, L. 2012. Uusi yhteisöllisyys. Kasvatusyhteisön rakentamisen ammattitaito. Tampere: Arator Oy.

Ritokoski, S. 2010. Lapsi ja kaverit. Teoksessa Jokela, E. & Pruuki, H. (toim.) Jo iso, vielä pieni. Kouluikäisen lapsen maailma. 59-77.

Räty, T. 2007. Uusi lastensuojelulaki. Helsinki: Edita Prima Oy.

Salokoski, T. 2007. Turvallista mediamatkaa! Taitavaksi median tulkitsijaksi aikuisen tukemana. Teoksessa L. Pentikäinen, A. Ruhala & H. Niinistö (toim.) Mediametkaa! Osa 2- Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy. 76-86.

Sinkkonen, J. & Kalland, M. 2001. Johdanto: Ihminen tarvitsee toisten läheisyyttä ja turvaa. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Vantaa: WSOY. 7-12.

Söderholm, A. 2004. Johdanto. Teoksessa A. Söderholm, R. Halila, S. Kivitie – Kallio, J. Mertsola & S. Niemi (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 10-15.

Taskinen, S. 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Porvoo: WSOYpro Oy.

Vehviläinen, J. 2002. Moniammatillinen nuorisotyö. Yksinäisten sankareiden ajasta tiimityöhön. Sarja C. Oppimateriaalit 2/2002. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Nykypaino Oy.

Viuhkola, M. 2009. Koulukiusaaminen ennen ja nyt. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta. Kajaanin opettajankoulutusyksikkö, kasvatustieteiden pro gradu-tutkielma.

Vuorinen, R. 2004. Minän synty ja kehitys. 2.-3. painos. Porvoo: Ws Bookwell Oy.

With, T. 2002. Ymmärtämistä, lempeätä ääntä ja vieressä istumista - opettaja auttavana, terapeuttisena kasvattajana. Oulun yliopisto kasvatustieteiden tiedekunta. Kasvatustieteiden ja opettajan koulutuksen yksikkö, kasvatustieteiden pro gradu-tutkielma.

Kysely kerholaisille ennen tuokiota

1. Millainen minä olen?

Valitse kolme eniten sinua kuvaavaa piirrettä, ja laita ne numerojärjestykseen.

1= Kuvaa minua parhaiten

2 = Kuvaa minua toiseksi parhaiten

3 = Kuvaa minua kolmanneksi parhaiten

- Mukava
- Kaunis
- Turha
- Hauska
- Outo
- Taitava
- Hölmö
- Kiltti
- Tyhmä
- Iloinen
- Huono
- Arvokas

2. Kerro omista kyvyistä ja taidoistasi? Missä olet hyvä?

3. Mitä teet jos sinulla on huolia?

- Juttelen aikuisen kanssa
- Puhun ystävälleni
- Menen urheilemaan
- En tee mitään
- Kirjoitan päiväkirjaan
- Piirrän
- Katson elokuvia tai pelaan tietokoneella
- Syön hyvää ruokaa

4. Mikä on piirre, jonka haluaisin ihmisten huomaavan minussa?

Kysely toimintatuokioiden jälkeen

1. Mistä tykkäsit tässä toimintatuokiossa?

2. Miltä tuntui osallistua tällaiseen mielikuvitusseikkailuun?
Voit valita yhden tai useamman kohdan.

Jännittävältä

Mukavalta

Ärsyttävältä

Kivalta

Hauskalta

Innostuneelta

Tylsältä

3. Mitä sinulla jäi mieleen tästä mielikuvitusseikkailusta?

4. Oliko joku tehtävä sellainen, josta et pitänyt? Kerro lisää; mikä tehtävä ja miksi et pitänyt siitä?

5. Millainen minä olen?

Valitse kolme eniten sinua kuvaavaa piirrettä, ja laita ne numerojärjestykseen.

1= Kuvaa minua parhaiten

2 = Kuvaa minua toiseksi parhaiten

3 = Kuvaa minua kolmanneksi parhaiten

- Mukava
- Kaunis
- Turha
- Hauska
- Outo
- Taitava
- Hölmö
- Kiltti
- Tyhmä
- Iloinen
- Huono
- Arvokas

6. Kerro omista kyvyistä ja taidoistasi? Missä olet hyvä?

7. Mitä teet jos sinulla on huolia?

- Juttelen aikuisen kanssa
- Puhun ystävälleni
- Menen urheilemaan
- En tee mitään
- Kirjoitan päiväkirjaan
- Piirrän
- Katson elokuvia tai pelaan tietokoneella
- Syön hyvää ruokaa

8. Mikä on piirre, jonka haluaisin ihmisten huomaavan minussa?

Työelämäohjaajan arviointikaavake

1. Toteutuuko toimintatuokioissa mielestäsi itsetunnon ja minäkuvan vahvistaminen?

Kyllä

Ei

2. Toteuttaisitko itse tällaista toiminnallista tuokiota? Miksi?

3. Millainen tuokio mielestäsi oli? Kerro omin sanoin.

4. Mitä kehitettävää tässä toimintatuokiomallissa mielestäsi on?

5. Miten mielestäsi mielikuvitusseikkailu - tyyppinen toiminta tukee lapsen itsetunnon ja minäkuvan vahvistamista ja kehittymistä?

6. Vastaako mielikuvitusseikkailu - malli mielestäsi lasten tarpeisiin?

7. Soveltaisitko itse tätä mallia myös muihin ikäluokkiin?

Minä olen ihme, suuri ihme – mielikuvitusseikkailu

Ohjeita ohjaajalle

Mielikuvitusseikkailun onnistumiseksi on tärkeää, että ohjaaja on perehtynyt ensin materiaaliin huolellisesti. Materiaali on muokattavissa aina ryhmän mukaan, ja kehotan ohjaaja muokkaamaan sitä ryhmälle sopivaksi. Tehtäviä voi syventää/keventää, mutta tärkeää on että ohjaajalla olisi tiedossa aina miksi hän tekee suunniteltuja muutoksia.

Jokainen seikkailun aikana eteen tuleva tehtävä tehdään yhdessä, vaikka ne vaativatkin aika ajoittain itsenäistä työskentelyä. Ohjaajan on huolehdittava siitä, että jokainen lapsi pysyy koko ajan mukana ja ehtii tehdä tehtävät. Jos toiset ovat nopeampia kuin toiset, voi ohjaaja antaa heille lisätehtävää.

Tehtävät on tarkemmin ohjeistettu tarinan jälkeen olevassa luvussa ja ne on sijoitettu sinne numerojärjestyksessä sekä niihin on liitetty tarvikelistat.

Tarinan voi toteuttaa yhtenä kokonaisuutena, jos muokkaa tarinan alkuja hieman. Olen itse suunnitellut ne siten, että tarinan läpi käyminen jaetaan kolmelle kerralle. Jokaisen kerran alussa teltaan meneminen tapahtuu ryhmän kanssa samalla tavalla, ja aluksi tellassa sytytetään lyhtyyn kynttilä. Näin kolme kertaa yhtenäistyvät alussa olevien rutiinien toistamisella.

Jos on mahdollista, ohjaajan kannattaa hyödyntää Hulle – pupuna lelua ja selventää lapsille, että ohjaaja toimii ikään kuin Hullen tulkkina ja sen myötä kertoo tämän tarinoita lapsille.

Toimintatuokion aikataulus

Ensimmäisellä kerralla ryhmälle kerrotaan mitä tullaan yhdessä tekemään.

Lapsille voi teettää alussa pienen kyselyn, jossa selvitetään heidän ajatuksia itseltään ja näkemyksiä siitä, missä ovat hyviä. Ensimmäisen kerran tärkein tehtävä on saada tehtyä rasia, johon muiden toimintatuokioiden aikana saatu materiaali voidaan laittaa. Jos aikaa jää runsaasti, voi lasten kanssa jatkaa jo ensimmäiseen pohdintatehtävään.

Jokaisen kerran jälkeen on hyvä tehdä pieni fiilis-kierros, ja hieman kuulostella lasten tuntemuksia tarinan ja tehtävien työstämisen jälkeen. Jokainen voi vuorotellen kertoa omia ajatuksiaan ja ohjaaja voi sitten niitä kommentoida jos haluaa.

Toisen kerran aiheena ovat pohdintatehtävät. Ensimmäinen pohdintatehtävä kulkee nimellä Resepti ja sen voi toteuttaa myös jo ensimmäisellä toteutuskerralla, jos aikaa on.

Toinen pohdintatehtävä on nimeltään Kirje, ja siihen kannattaa varata enemmän aikaa, jotta lapset saavat piirtää rauhassa. Tällä kerralla on myös tarkoitus saada tehtyä helminauhat jokaiselle.

Kolmannella kerralla päähuomio on unelmoinnissa. Lasten kanssa Minun unelmani – posterin tekemiseen kannattaa käyttää paljon aikaa. Heidän kanssa kannattaa keskustella sekä tuoda mukaan medialukutaidosta kysymyksiä.

Kolmannella kerralla pidetään myös hartaus, jonka päätarkoituksena on toimia tuokioiden yhteenvetona. Hartaus myös kannustaa lapsia rukoilemaan sekä luottamaan Jumalaan.

Kolmannen kerran viimeisenä asiana itse toteutin palautekyselyn, jonka mukana oli myös alussa esitetyt kysymykset. Pystyn sitä kautta vertailemaan, että muutuiko lasten ajatukset itsestä ollenkaan näiden tuokioiden jälkeen.

Toimintatuokioiden aiheet

1. Taikurin taikarasia
2. Resepti
3. Kirje
4. Helminauha
5. Unelmia
6. Rasia, mitä se saikaan sisälleen? Sinut, sen kuka sinä olet. Olet aarre.

Hulle Pupun seikkailut

Nyt aloitamme matkan kohti Wakawakavakavana - maata, jossa seikkalijoita olemme me. Jokainen itse on oman elämänsä supersankari, ja tämänkin tarinan sisällä me teemme erilaisia tehtäviä, joissa tutustutaan vähän siihen omaan sisäiseen supersankariin.

Tarinan päähenkilönä on Hulle Pupu, joka vie meidät mukaansa kotikyläänsä. Hän kertoo meille elämästään, ja voimmekin samalla sitten miettiä miten jokainen meistä voisi toimia omassa elämässään samalla tai eri tavalla kuin Hulle.

Kuka on Hulle? Hulle on pieni jänötyttö, joka rakastaa porkkanoita yli kaiken. Hulle tykkää syödä paljon, ja hän viettää päivät etsien uusia reseptejä kokkivihkoonsa, välillä joutuen hurjiin seikkailuihin etsiessään raaka-aineita kokkailuihinsa. Hulle asuu suuressa Pupulankylässä, joka on osa suurta maata nimeltä Wakawakavakavana. Tuo maa sijaitsee hyvin kaukana, erittäin lämpimässä ja värikäessä maailmassa, jonne tie vie vain mielikuvituksen kautta.

Nyt voimme valmistautua lähtemään Hullen luokse kuuntelemalla ohjeita siitä mitä pitää tehdä.

Toiminnallisen hetken aloitus:

Mennään teltaan yhdessä, jonona koko porukka. Minä (ohjaaja) menen ensin ja sitten te muut tulette tähän minun taakseni jonoon. Lähdetään kulkemaan kohti teltaa ensin varpailaan kurotellen kohti kattoa. Tämän jälkeen mennään aivan kyykkyyyn, ollaan pienen pieniä kääpiöitä. Kääpiöinä me voimme mennä teltan sisälle asti. Teltassa asetutaan kaikki rinkiin, ja sytytetään lyhdyssä oleva kynttilä. Sitten on aika asettua hyvin, rauhoittua, sulkea silmät ja kuunnella.

1. Taikurin taikarasia

Kun katson taivasta, näen usein linnut jotka lentävät kohti kotipesäänsä. Silloin mietin, miltä tuntuisi lentää korkealla. Olla kuin suuri ja pelottava kotka, mutta silti niin hento ja hauras kuin pieni kyyhky. Joskus naureskelen noille lentäville olennoille, sillä nehan vain liitävät päivät pitkät. Minä saan sentään istua ja syödä, kaivaa ja haistella kaikkea mitä maasta löytyy. Täällä meidän Pululankylässä meitä Bupuja asuu paljon. Itse olen niin omaperäinen, että tykkään pitää hattua. Äitini usein toruu minua sen käytöstä sisällä, mutta miettikää nyt jos korviin menisi multaa kun kaivaudun takaisin kotikolooni.

Usein linnut jutteleva minun kanssani, vaihdamme kuulumisia ylä- ja alailmoista. Minä kerron näkemykseni täältä maasta ja he kertovat sen mitä ovat nähneet korkealta.

Koin kerran yhden tosi hienon jutun, jonka kerran kerroin linnuille, mutta nyt haluan kertoa sen teille. Pululankylään saapui vieraaksi yksi taikuri, joka teki meille paljon taikatemppuja. Hän näytti kuinka päästä taikahatusta pois ilman, että kukaan huomaa. Mutta yksi taikurin tekemä temppu ylitti tuonkin jutun. Hän toi esille erään rasia. Se rasia oli kaikista kaunein rasia minkä olen ikinä nähnyt!

Thailin sitä kaukaa ja katselin kuinka taikuri piilotti sen aina takkinsa hihaan ennen esitystä. Minua niin kiinnosti, että mitä siellä rasiassa oli, ja sen takia menin ilman lupaa penkomaan taikurin takin hihaa. Mutta se oli kadonnut! Yritin kääntää ja vääntää hihoja ties miten, mutta ne eivät vain millään pudottaneet rasiaa syvältä sisältään.

Sitten taikuri yllätti minut. Minua pelotti ja hävetti, olinhan mennyt penkomaan toisen omaisuutta ilman lupaa! Pelkäsin hirveästi, että taikuri suuttuu minulle, mutta hän käski minun istuutua alas ja kuunnella. Katselin kun hän otti hellin ottein takkinsa maasta ja käänsi yhden hihan: sieltä löytyi tuo etsimäni rasia. Minulta pääsi suuri huokaus. Se oli vain niin kaunis.

Taikuri alkoi kertoa minulle rasiasta, siitä mitenhän oli sen saanut. En muista tarinasta juuri mitään, sillä hän kertoi sitä todella pitkään, ja minä vain tuijotin rasiaa. Kuitenkin lopun minä muistan, hän kertoi rasiasta näin:

”Tämä rasia tulee esille vain sen omistajalleen, eli minulle. Muut sen näkevät, sen sisällönkin ehkä, mutta kukaan muu ei ymmärrä sitä niin hyvin kuin minä itse. Tämä rasia on minun oma taikarasiani. Sen sisältö on erittäin arvokas ja ihmeellinen.

Tein tämän rasian ihan itse, pienenä kun vasta opettelin taikomaan. Siihen ei tarvita paljoa, vain kärsivällisyyttä ja lempeyttä, tilkka myös iloa ja hymyjä sekä pieni nokare ystävyyttä. Niin minä tämän rasian tein.”

Hän aukaisi rasian minulle, ja katselin sen sisältöä ymmälläni. Siellä oli todella paljon kaikkea tavaraa, paperilappusia sekä valokuvia. Taikuri ei ikinä kertonut minulle mistä nuo tavarat olivat tulleet, mutta aloin sitten itse sitä selvittämään.

Nyt minä olen itsekkin saanut hankittua itselleni välineet tuohon rasiaan, ja haluaisin hirveästi alkaa sitä tekemään. Tarvitsen siihen vain hieman apua, nimittäin näillä pupun käpälillä on vaikea liimata ja maalata. Alkaisitteko te minulle apureiksi ja tehtäisi kaikille tuollainen rasia?

- ❖ Aloitamme nyt tekemään näitä rasioita. Tee rasiasta sinun näköisesi, maalaa se haluamallasi tavalla, liimaa siihen kuvia lehdistä jotka kuvaavat sinua; mistä sinä tykkäät, mitä sinä harrastat, onko siellä jotain kivoja sanoja?

Tässä tilanteessa on tärkeää, että ohjaaja on läsnä. Lapsille voi olla vaikeaa aloittaa oman rasian koristelemista, ja ohjaajan tulee olla erittäin vuorovaikutteinen jotta lapset keksivät ideoitaan.

Rasian on tarkoitus kuvata lasta, joten olisi hienoa, jos lapsi pohtisi ensiksi miksi tekee jotain rasiaan. (Esim. Millä värillä maalaa? Miksi hän valitsi juuri tuon värin? Mitä kuvioita siihen piirtää? Mitä koristeita liimaa?)

Tämän jälkeen kun rasiat on saatu tehtyä, voidaan siirtyä seuraavaan asiaan tai lopettaa kerta siihen. Jos lopetat tuokion, muista käydä pieni kuulumiskierros läpi, jotta lapset saavat jakaa omia tuntemuksiaan mielikuvitusseikkailusta.

2. Resepti

Hienoa, oi tämä on niin hienoa. Viimeksi kun tapasimme, teimme nuo maagiset rasiat. Jokaisen rasia on todella ihana, erilainen ja juuri sinulle sopiva. Tiedätkö mitä, minun rasiani ei ole sisältä niin hämmästyttävä niin kuin taikurilla. Taikurilla siellä laatikossa oli vaikka mitä!

Eilen kun katselin laatikkoani, ja pohdin että mitä sinne laittaisin, tuli mieleeni eräs resepti. Ajattelin, että en malta laittaa sitä ennen kuin olen teidän kanssanne sitä kokeillut. Tämä on resepti minun isoisoisomummoltani, Birguston Pupulta, siinä vasta hieno lady!

Tämän reseptin tekemiseen tarvitaan vain kynä ja paperia, ja sitten muutama ohje. Sitten voimmekin alkaa sitä kirjoittamaan! Isoisoisomummoni ohje menee näin:

Valitse haluamasi paperi, paperi voi olla millainen tahansa.

Sitten ota hyvä asento ja mene sillä tavoin että saat olla ihan itsekseksi.

Yleensä jos olen ollut teltassa, olen mennyt itsekseni tyynyn päälle istumaan.

Sitten jatketaan lauseita, joita on kirjoitettu erilaisille papereille. Näiden lauseiden alut ovat seuraavat:

”Olen hyvä”

”Tykkään tehdä.. ”

” Olen iloinen, kun .. ”

” Vaikeaa on ... ”

” Minua ärsyttää, kun .. ”

”Minä olen...”

”Minä en ole...”

”Minusta on mukavaa, kun... ”

Lapsille kerrotaan, että he saavat valita nyt haluamansa paperin, ja jatkaa niissä olevia lauseita pohtien omaa itseään.

Mitäs te sinne kirjoititte? Käydäänpä pieni kierros, ei tarvitse kertoa kaikkea. Mutta kertokaa edes yksi lause, mitä jatkoitte. Itselläni pari lausetta menee näin:

”Tykkään tehdä porkkanakeittoa, mutta vaikeaa on kun en osaa jakaa siitä muille.”

Lapset kertovat omia lauseitaan vuorotellen, kaikkea ei tarvitse kertoa. Tärkeintä on, että jokainen sanoo jotain.

Isoisoisomummini puhui paljon tästä reseptistä. Hän kutsui sitä kuka minä olen – reseptiksi. Tästä reseptistä syntyi aina kuulemma itsensä tunteva pikku sankari. Joskus on vaikea miettiä näitä asioita, mutta mielestäni nämä ovat tärkeitä.

Isoisoisomummoni usein kertoi siitä, että vaikka joskus epäonnistuu tai ei osakaan tehdä jotain, niin silti pitää muistaa muistella niitä omia vahvuuksia. Hän muistutti minua siitä että, ei kaikessa tarvitse olla hyvä.

Riittää, kun yrittää vaan parhaansa ja on aina tyytyväinen omaan suoritukseen.

Nyt on aika laittaa ensimmäinen resepti talteen. Pieni rasiani sai ensimmäisen osan sisällöstään.

3. Kirje

Arvatkaa mitä! Eilen sattui yksi todella hauska juttu! Kävelin kahden ystäväni kanssa Viltsulin ja Hitsulin kanssa kohti kotikoloani, ja törmäsimme yhteen hassuun lintuun. Se lintu oli todella värikäs ja sen pyrstö oli todella pitkä. Meitä rupe-
si hirveästi naurattamaan siinä kun näimme sen linnun, ja aloimmekin sitten osoi-
tella sitä ja nauroimme vain lisää. Huomasimme kuitenkin pian, että tuo lintu
näytti todella surulliselta. Se peitti kasvonsa siipiensä alle, kun menimme lähem-
mäs kysymään mikä on hätänä.

Kun vihdoinkin saimme hänet katsomaan meitä, huomasimme kuinka kauniit silmät
sillä linnulla olikaan. Ja hän kertoi, että niitä usein kutsuttiin hänen sielunsa pei-
leiksi. Tiedättekös, silmät kertovat vaikka siitä, että jos on paha mieli. Tai sitten
siitä, kun on hyvä mieli. Ja myös siitä, jos on tehnyt jotain väärää, niin silmistä sen
näkee, ainakin isoisoisomummoni aina sanoo niin.

En oikein ymmärtänyt tuota vertausta, ja kysyinkin siitä. Hän kertoi lisää itsestään
näin:

*”Olen värikäs, ja monen mielestä hassun näköinen. En ole kohdannut
ikinä samanlaista kuin minä itse, kaikki muut linnut ovat erilaisia.
Isäpaappa kertoi joskus, että jokaisen linnun, jokainen sulka on erilainen.
Ei ole samanlaista sulkaa kuin mitä minulla on, kukaan ei ole siis
samanlainen kuin minä.*

*Nytkin kun te tulitte kaukaa minua vastaan, näin kuinka nauroitte
minulle. Näytän hassulta, minä tiedän sen. Mutta olisi joskus kiva, jos
minulle ei naurettaisi ennen kuin minun kanssa on juteltu.”*

Ymmärsimme heti, että olimme tehneet väärin. Mutta emme tienneet mitä meidän olisi pitänyt tehdä. Olisiko teillä vinkkejä? Mitä te olisitte tehneet tuossa tilanteessa?

Lapset voivat tässä kohdin sanoa omia mielipiteitään ääneen siten, että käydään kierros ja jokainen sanoo mitä itse olisi tehnyt tuossa tilanteessa.

Niin. Kun myöhemmin mietin asiaa itsekseni, tajusin kuinka kamalasti olinkin kohdellut uutta tuttavaani. Olin nauranut ennen kuin edes sanoin hei. Kuinka pahalta se tuntuisikaan jos itselleni kävisi tuolla tavoin! En saanut millään unta, ja päätinkin heti ensimmäisenä asiana aamulla, että käyn juttelemassa tuon erikoisen linnun kanssa uudelleen.

Aamulla kun kohtasin uudelleen tuon linnun, näin jo kaukaa sen komeat värit. Eilen ne näyttivät hauskoilta ja hullunkurisilta, mutta nyt uudelleen katsottuna ne näyttivät todella komeilta. Näin kuinka sateenkaari laskeutui linnun ylle ja pohdin, että miten onkaan upea väriloisto. Kun pääsin jutteluetaisyydelle, kerroin linnulle ensimmäiseksi, että näytätpä hyvältä! Lintu hämmentyi ja hymyili. Hän kertoi, että oli kiva kuulla tuollaisia kehuja. Ne piristävät kummasti!

Kerroin myös, että olin pahoillani aikaisemmasta nauramisesta. Lintu sanoi, että hän tiesi etten tehnyt sitä tahallani, mutta silti se sattui. Lintu myös kertoi siitä, että hän on oppinut, että vaikka muut nauravat hänelle, on hän silti kaunis Luojan luoma olento, sillä eihän ole toista hänenkaltaistaan. Hän on erikoinen, ainutlaatuinen. Lintu kertoi minulle myös sen, että joskus on hyvä pohtia sitä millainen itse on ja mikä itsessä on erilaista.

Siitä sainkin idean, että nyt voisin kirjoittaa itselleni kirjeen. Tuo kirje voisi kertoa sen, että millainen minä olen. Te voisitte auttaa minua tässä.

Tehdään tämä yhdessä. Opin tästä kohtaamisesta sen, että erilaisuus on rikkaus! Ja se kannattaa muistaa, sillä ei ole ketään toista sinua tai minua. Me olemme kaikki erilaisia, mutta silti niin ainutlaatuisia.

Mikä erottaa sinut muista?

Piirrä oma kuva paperille, ja kirjoita itsesi ympärille asioita jotka erottavat sinut muista ihmisistä. (Esimerkiksi hiusten väri, lempi ruoka, harrastukset, taidot, käyttäytyminen..)

Mitkä asiat saavat sinut hymyilemään?

Mitkä asiat saavat sinut irvistämään?

Millainen on sinun unelmiesi päivä?

Mikä on sinun lempi paikkasi?

Kuvaile itseäsi kolmella sanalla.

Voi että! Ompas hienoja kuvia! Jokainen on todella kaunis, eikös niin. Kerro hieman itsestäsi muille, jotain mitä olet sinne kirjoittanut tai piirtänyt.

Jokainen lapsi kertoo vuorollaan jotain paperistaan. Olisi hienoa, jos jokainen näyttäisi kuvan/piirustuksensakkin. Tärkeää on muistaa kommentoida, kysyä, kuunnella ja kehua lasten kertomia asioita.

Ohjaajan kannattaa kertoa myös siitä, että vaikka me olemme erilaisia ja ainutlaatuisia, tulee meidän kohdella toisiamme samanlailla kuin haluaisimme itsemme kohdeltavan. Me olemme kaikki Jumalan luomia, ja sillä tavoin samanlaisia jokainen.

4. Helminauha

Hei taas ystävät! Vietin eilen erittäin jännittävän päivän. Matkustin jänöystäväni Julinan kanssa kohti mummolaani jossa asustaa Mumina- mummoni, mutta matkan varrella reissuumme tulikin yllättävä muutos. Kipitimme semmoista isoa tietä pitkin kohti Muminan kotia, kun näimme kylän laidalla torimyyjäiset. Meidän oli aivan pakko käydä katselemassa mitä sieltä löytyi, nimittäin on kohteliasta viedä tuliaisia kun menee kylään.

Kiertelimme ympäriinsä ja löysimme vaikka ja mitä! Siellä oli paljon vihanneksia, ja kyllähän ne näyttivätkin hyvältä! Porkkanoita, pottuja, juurikkaita ja vaikka mitä yllin kyllin!! Oi sitä ruuan määrää. Ihastelin juuri tuoreita porkkanoita, kun silmäni iski heijastus. Tiedättekös, kun aurinko paistaa oikein paljon ja jokin kimmeltävä heijastaa sen suoraan silmään. Se silleen häikäsee. Minun oli jätettävä porkkanat sikseen ja tutkittava että mikä sai oikein aurinkon välkehtimään noin kauniisti.

Löysin maasta pienen helmen. Se oli todella suloinen. Se oli sellainen kirkas, ja säihkyvä. Pistin sen hattuni alle piiloon, jotta kukaan muu ei veisi sitä. Sitten näin toisen! Ja kolmannen! Ja sitten niitä olikin satoja edessäni! Olin löytänyt helmimyyjän. Siinä samassa huomasin tutun korvaparin heiluvan helmipöydän luona; Julina! Mielenkiintoni heräsi todella suureksi, sillä Julina ei hirveästi koruista tykkää. Hän on enemmänkin ruokapupuja, aivan kuten minäkin.

Päästyäni Julinan luokse, pysähdyin katselemaan että mitä hän teki. Hän tutki jokaista helmeä kuin siinä olisi jotain suurta.. Jotain ihmeellistä. Hörähdin! Naurahdin! Julina näytti todella hassulta tutkiessaan pieniä helmiä aivan silmät sikkurassa! Heh! Hah!

Sitten silmäni löysivät taas samanlaisen helmen, kuin olin maasta löytänyt. Se ki-malteli ja säihkyi. Myyjä hymyili minulle viekkaasti, ja sanoi:”

*Jos haluat, saat sen omaksesi. Se on sinun, jos osaat kertoa mitä siinä
näet.*

Hämmennyin. Säikähdin hieman. Sitten vain tokaisin, se on ihmeellisyyden helmi. Se kuvastaa sitä, kuinka jokainen meistä on ihmeellinen. Siinä on minun peilikuvani, minä olen sen ihmetys. Myyjä hymyili, nauroi.

*Se on sinun helmesi nyt, valitse sille ystäviä. Niin saat aikaan kauniin
korun. Mutta ole tarkka, jokainen helmi on symboli; kuvaus jostakin.
Minun korussani on tarina ystäväistäni, ja tuttavasi koru selkeästi
muodostuu ruoka-ainesten ympärille. Jos löydät oikeat helmet koruusi,
saat sen itsellesi.*

Minua jännitti. Rupesin tutkimaan helmiä, ja pikku hiljaa löysin sieltä itselleni ne parhaimmat helmet. Nyt on sinun vuorosi, mutta odota. Täytyy tietää ensin mitä tarvitaan, jotta korusta tulee koko porukan yhteinen juttu. Hmm... Kuuntelehan tätä:

Otetaan ensimmäiseksi tämä valkoinen helmi,
se voisi kuvastaa meidän yhteisiä hetkiämme.
Sitten on vuoro punaisen,
se on helmi rakkauden,
se kuvastakoon rakkautta, jota voimme ystävillemme antaa,
se heidän tietään eteenpäin kantaa.
Sitten on vuoro vihreän,
tunnethan sinä myös luonnon, tuon hienon metsän.
Vuorossa on taivaan kannet,

sinisen helmen siis koruun laitannet.

Mukaan lähtee myös Jumala,

hän on jokaisen päivän turvana.

Jumala ei meitä koskaan hylkää,

hän meistä kyllä huolen pitää.

Nyt saat itse korusta lopun punoa,

tuleeko lisää siihen helmien runoa?

Nyt siis voit itse jatkaa tekemään helminauhaasi, valitse kuitenkin jokainen helmi huolella. Kirjoita sen kuvastus ylös paperillesi, jotta muistat sen myöhemmin.

Lapset jatkavat korun tekemistä, ja samalla voit kysellä heiltä siitä millaisia helmiä he pistävät koruun. Auta keksimään/ideoimaan lapsille kuvauksia helmille ja muistuta heitä, että kirjoittavat helmen kuvauksen ylös paperille.

5. Unelmia

Katselin eilen taas taivasta. Makasin maassa ja tuijottelin vain pilviä. Oli niin kaunis sää. Torkahdin, ja heräsin siihen kun eräs harakka Harjis siihen lennähti. Hänen kanssaan on tullut paljon juteltua niitä näitä, tiedättekös. Ihan vain puhuttu säästä ja ihailtu luonnon kauneutta. Mutta tuona päivänä, Harjis oli oudon iloinen. Hän vain hymyili. Kysyinkin, että mitä hänelle kuuluu. Hän kertoi näin:

” Krääks! Eilen löysin unelmieni ladyyn! Krääks! Oli kuule upeat sulat sillä! Krääks!

Todella muodokaskin vielä! Ihana nainen oli se! ! Krääks! Yli kolmekymmentä vuotta olen yksin lennellyt etsien omaa tipustani, ja nyt sen viimein löysin.”

Minua hymyilytti, aloin hieman hihittämään. Hupsua, unelmien nainen. Hih! hih!
Harjis jatkoi:

*"Unelmien nainen! Krääks! Minä aijon tehdä upean pesän meille ja
sinne sitten tulee poikaset! krääks! kyllä kyllä! Tästä olen aina
unelmoinut, ja nyt sen vihdoinkin löysin: unelmien kyyhkyseni! Krääks!"*

Minä olin hänen puolestaan niin onnellinen, hän oli saavuttanut oman unelmansa.
Harjis kertoi lisää minulle tuosta upeasta naikkosesta! Välissä ihan punastutti! Oli
niin ihastunut tuo poikanen.

Kun Harjis sitten lähti rakentamaan pesää hänelle ja tulevalle puolisolleen, jäin
vielä makaamaan maahan. Aah, siinä oli niin hyvä olla. Minulla oli mukana pari
sarjakuvalehteä ja tietysti rasiani. Aloin sitten itse pohtimaan mitä minä unelmoin,
tiedättekös; uuden porkkanakeittoresptin löytyminen tai porkkanakakun leipo-
misen osaaminen. Ne vasta olisikin hienoja juttuja! Innostuin ihan, ja lähdinkin
pinkomaan kotikoloon nopeasti. Otin esille paperia, sakset ja kynän; aloin unel-
moida!

Nyt on sinun vuorosi! Sinäkin voit unelmoida; ota vain kynä, paperia, lehtiä, sak-
set ja liimaa. Sitten sinä voit kirjoittaa keskelle paperia näin: Minun Unelmani!
Mistä sinä unelmoit? Ulkomaanmatkasta, rahasta, poikaystävästä, lemmikistä vai
jostain muusta? Leikkaa ja liimaa, kirjoita ja piirrä valitsemallesi paperille omista
unelmistasi sellainen kollaasi. Tässä on esimerkki.

Unelmointi on sallittua! Jokainen saa unelmoida, ja toteuttaa omia unelmiaan.
Unelmista kasvaa ensin pieni taimi, joka sitten versoaa suureksi isoksi puuksi.
Minäkin olen unelmoinut... Jokainen kertoo muutaman unelmansa..

Työskennellessä ohjaajan tulee lasten kanssa selaila lehtiä, ja hieman keskustella lehdissä olevista kuvista. Ohjaaja voi kertoa median antamista mielikuvista esimerkiksi nais- ja miesihanteiden suhteen. Myös mainoksista tai kuvien muokkaamisesta voi keskustella siten, että lapset ymmärtäisivät, että lehdissä kaikki ole luonnollista ja totta. Tällä tarkoitetaan sitä, että lehdissä on usein paljon muokattuja valokuvia esim. malleista.

Unelmat käydään läpi, jokainen vuorollaan kertoo palan omaa unelmaansa. Tärkeää on se, että jokainen löytäisi jotain mistä unelmoida. Ohjaaja kannustaa lapsia unelmoimaan ja kehuu heidän keksimiään unelmia. Aina saa kysyä toisten unelmista, tärkeää on että saataisi pieni keskustelu aikaiseksi loppuun. Ohjaaja tekee itse myös unelmaposterin, sillä lapset haluavat nähdä myös ohjaajan unelmat.

6. Rasia, mitä se saikaan sisälleen? Sinut, sen kuka sinä olet. Olet aarre.

Hei ystävät! Nyt on aika sanoa heipat, sillä minä lähdän toteuttamaan yhtä unelmaani; matkustelemaan. Mutta ehkä me näemme pian! Ennen kuin lähdän, haluan kertoa teille kaikille jotain. Eilen, kun istuin äitini kanssa olohuoneessa, ja tutkiskelin rasiaani, tajusin yhden jutun; mitä se sisältää! Tajusin, mitä taikuri tarkoitti sillä, että vain sen omistaja ymmärtää rasian sisällön parhaiten.

Tiedättekö te? Kertookaa vain?

Aivan, rasian sisällä on pieniä palasia yhtä suurta aarretta. Aarre, joka on todella ihmeellinen ja arvokas. **Sinä.** Jokaisen omassa rasiassa on palasia teistä itsestänne, siellä on pieniä lappuja siitä kuka te olette ja mistä tykkäätte, se on teidän suunnittelemanne ja piirämänne. Ja siellä sisällä on teidän unelmannekin.

Tänne rasiaan äitipupu kertoi, että kannattaa kerätä kaikkea itselle tärkeitä asioita. Sinne voi kirjoittaa runoja, kirjeitä tai laittaa postikortteja. Minulla on teille kaikille pieni muisto sinne laitettavaksi, nimittäin tällainen kirje, jossa on psalmista 139 jakeen 14 sanat sekä Johanna Kurkelan laulusta Ainutlaatuinen muutamia kohtia.

"Sinä olet ihme, suuri ihme ja kiitän Sinua siitä. Ihmeellisiä ovat Sinun tekosi, minä tiedän sen."

Nyt voitaisi kaikki laittaa se kortti siihen rasian sisälle ja laittaa kädet ristiin. Jos haluat, voit ottaa helminauhan myös käsiisi, sillä se toimii myös rukousnauhana. On hartauksen aika.

Jumala loi ihmisen hänen kuvakseen. Omaksi kuvaksi hän ihmisen loi. Me olemme kaikki Jumalan luomia, yhtä kauniita ja tärkeitä jokainen. Jumala rakastaa meitä jokaista sellaisena kuin me olemme.

Me olemme saaneet yhdessä matkustella Hullen kanssa ympäri hänen kyläänsä ja tehdä erilaisia harjoituksia. Olemme pohtineet kaikkea itseemme liittyviä asioita ja meille tärkeitä juttuja. On kuitenkin tärkeää muistaa, että jokainen päivämme on myös turvattu siten, että Jumala pitää meistä huolen. Hän loi meidät jokaisen erilaiseksi ihmiseksi, jotta me saisimme jokainen tehdä asioita hieman eri tavalla. Tärkeää on muistaa aina se, että vaikka on erilainen niin jokainen on ainutlaatuinen, ihmeellinen.

Kohtaamme joka päivä kaikkea uutta ja jännittävää. Joskus jopa saattaa pelottaakin. Tärkeää on muistaa, että kun on paha mieli, voit ottaa esim. helminauhan käteen ja kertoa huolista Jumalalle. Jumala kuulee jokaisen huokauksen ja ne iloiset naurut. Jumala on läsnä joka hetki ja hän auttaa, ja jos ei heti niin sitten hetken päästä. Jumalan apuna toimimme me ihmiset esimerkiksi silloin, kun kaverilla on

paha olla tai hän on allapäin. Silloin Jumalan lähettiläänä ystävää voi auttaa, jutella ja kuunnella hänen huoliaan.

Rukous:

Kiitos rakas Taivaan Iskä, että oot meidän kanssa joka päivä. Kiitos siitä, että olemme saaneet yhdessä käydä tämän mielikuvitusseikkailun läpi ja kiitos siitä, että olemme saaneet tutustua kaikki toisiimme. Ole läsnä jokapäivä, joka hetki, meidän mukanaamme. Pidä huolta meistä jokaisesta ja auta, kun silloin kun on paha olla. Johdata meitä kulkemaan Sinun voimassasi, ja siunaa meidän kaikkien tulevat päivät. Ole läsnä kesällä ja syksyllä koulun jälkeen alkaessa.

Tehtävien ohjeet ja tarvikelistat

Jokaiseen tehtävään on tehty tarvikelistat ja ohjeet, jotta ne voitaisi toteuttaa myöhemmin uudelleen. Tarvikelistat ovat mahdollisimman yksinkertaiset, jotta uusia tarvikkeita ei tarvitsisi kauheasti hankkia.

Teltoa ja muu rekvisiitta

Teltoaan tarvittavat välineet täytyy jokaisen ohjaajan itse suunnitella ja toteuttaa. Teltan saa tehtyä monin eri tavoin, mutta apuna kannattaa käyttää pöytiä ja penkkejä. Jos ryhmä ei ole iso, voi hyödyksi käyttää jopa valmiita ulkotelttoja.

Muu rekvisiitta:

- Tyynyjä
- Peittoja
- Leluja
- Kynttilä + lyhty
- Koristekiviä
- Pienet jouluvalot

RASIA

Tarvikelista:

- Rasian (esimerkiksi kenkälaatikko)
- Pensseleitä
- Värejä
- Vanhoja lehtiä
- Sakset

- Liimaa
- Koristehileitä
- Kyniä

Ohjeet:

Rasia tehdään erillisellä pisteellä, jonne on tuotu askarteluvälineet valmiiksi. Lapsille annetaan jokaiselle oma rasia, jonka he saavat muokata omanlaisekseen. Tärkeää on muistaa kertoa lapsille se, että rasia symboloi omistajaansa eli heitä. Heidän tulee suunnitella rasian ulkonäkö niin, että se kertoo heistä itsestään jotain. Rasian pohjavärin voi maalata lempivärillään, lehdistä leikata kuvia rasian päälle kertomaan lempiasioistaan sekä kirjoittaa sanoja, jotka kuvaavat itseään.

KUKA MINÄ OLEN? – RESEPTI

Tarvikelista:

- Lyijykyniä
- Papereita (joko valmiit lauseen alut, tai ohjaaja lukee ne paperista)
- Värikyniä

Ohjeet:

Kyseiset lauseen alut on hyvä tulostaa erillisille papereille lapsia varten, tai sitten ohjeistaa heitä kirjoittamaan aina ohjaajan sanelun mukaan lauseen alut ylös.

”Olen hyvä”

”Tykkään tehdä.. ”

”Olen iloinen, kun.. ”

”Vaikeaa on ... ”

”Minua ärsyttää, kun.. ”

”Minä olen...”

”Minä en ole...”

”Minusta on mukavaa, kun... ”

Tehtävässä on tarkoitus antaa mahdollisuus pohtia omaan itseen liittyviä asioita. Lapsille annetaan kynä ja paperia, jonka jälkeen he saavat jatkaa valmiita lauseita rauhassa. Ohjaajan tulee muistuttaa siitä, että tehtävä tehdään itsenäisesti ja pyritään miettimään omaan itseen liittyviä asioita.

MILLAINEN MINÄ OLEN – KIRJE

Tarvikelista:

- Lyijykyniä
- Papereita
- Värikyniä

Ohjeet:

Tässä tehtävässä on tarkoitus antaa mahdollisuus pohtia omaan itseen liittyviä asioita. Lapsille annetaan kynä ja paperia, jonka jälkeen he saavat piirtää omat kuvansa paperille. Tähän annetaan jokin tietty aika, jotta lapset tietävät kuinka kauan he saavat taiteilla omaa kuvaansa (n. 5-10 minuuttia) Sen jälkeen ohjaaja alkaa lukemaan ääneen lauseiden alkujia, joita lapsi kirjoittaa oman kuvansa ympärille, ja jatkaa haluamallaan tavalla. Ohjaajan tulee muistuttaa siitä, että tehtävä tehdään itsenäisesti ja pyritään miettimään omaan itseen liittyviä asioita.

Lopuksi jokainen hieman vilauttaa tekemäänsä kuvaa, ja käydään pikainen kierros siitä miten me eroamme toisistamme.

KORU

Tarvikelista:

- Erilaisia helmiä
- Valmiiksi helmivalinnat (valkoinen, punainen..)
- Helminauha – mallipohjat
- Kyniä

- Kuminauhaa/ korunauhaa
- Teippiä

Ohjeet:

Ensimmäiseksi jokaiselle jaetaan tietty pätkä narua, ja sen toinen pää teipataan lattiaan kiinni. Sen jälkeen ohjaaja on laittanut tietyt helmet erikseen, jotka tulevat kuvaamaan ryhmän yhteisiä hetkiä. Nämä helmet pujotetaan tietyssä järjestyksessä ohjaajan ohjeiden mukaisesti nauhaan, jonka jälkeen keskelle nauhaa laitetaan risti symboloimaan Jumalaa.

Sen jälkeen jokainen saa jatkaa helminauhaa haluamallaan tavalla, mutta tärkeää on muistuttaa lapsia pohtimaan jokaiselle nauhaan tulevalle helmelle jokin kuvaus. Kuvauksen voi kirjoittaa helminauha- mallipohjalle ylös, jotta myöhemminkin muistaa sen.

Helminauha voi toimia myös rukousnauhana, ja ohjaaja voi kertoa lapsille rukousnauhasta ja sen käytöstä kun he askartelevat.

Lopuksi jokainen saa kertoa hieman omasta helminauhastaan, ja miksi valitsi siihen sellaisia helmiä kuin otti.

Rukousnauha

Rukoushelminauha voi olla apuna, kun opetetaan lapsia rukoilemaan. Se voi toimia apukeinona, kun on vaikea pysähtyä ja keskittyä rukoukseen. Nauha voi toimia apuna tilanteissa, joissa inhimillinen apu ei riitä. Rukoushelminauhan helmet ovat näkyvä muistutus siitä, että Jumala on. Rukoushelmet auttavat lapsia käsittelemään ja muistamaan elämän ja uskon tärkeitä asioita. Ne ovat käytettävissä silloin, kun niitä tarvitaan. (Hakkarainen 2009, 9.)

Helmiin voi tutustua monella tavalla ja useamman kerran eri menetelmin. Heti alussa pysähdytään miettimään helmen sanomaa siitä mikä se on ja mistä se kertoo. Jokaiselle helmelle on lyhyt selitys. Jokainen helmi antaa aineksia elämiseen, kokemiseen, näkemiseen ja aavisteluun hiljaisuudessa ja rauhassa sekä yksilölle että ryhmälle. (Hakkarainen 2009, 15.)

UNELMOINTI – POSTERI

Tarvikelista:

- Pieniä a4 pahvin paloja, eri värisiä
- Kyniä
- Vanhoja lehtiä
- Liimaa
- Saksia

Ohjeet:

Tämä työskentely toimii erittäin vapaalla tavalla. Jokainen saa kirjoittaa valitsemalleen pahvipohjalle MINUN UNELMANI, ja sen jälkeen alkaa miettimään mistä unelmoi. Pahville voi kirjoittaa, piirtää, leikata tai liimata kuvia lehdistä kuvaamaan omia unelmia.

Lapsille kannattaa jutella ja kysellä koko ajan, sillä keskustelemalla he saavat kertoa omista unelmistaan hieman lisää. Ohjaajan on hyvä myös tehdä itse tämä teos, ja sillä viestittää että unelmointi ei lopu ikinä.

Kun teokset on saatu valmiiksi, jokainen esittelee omansa ja kertoo sieltä jotain. Ohjaaja voi kysellä lasten teoksista lisää, mutta lasten ei ole pakko kertoa.

Unelmointityöskentelyn aikana on hyvä hieman selailla lehtiä lasten kanssa ja keskustella hieman median antamista esimerkeistä. Tällä tarkoitetaan esim. mies- ja naisihanteita, pelien ja elokuvien maailmoja sekä lehtien mainoksia. Seuraavassa luvussa on pieni tietopaketti, jota voi hyödyntää avuksi keskustelussa. Tietopaketti on rakennettu niin, että siinä on ensin faktatietoa, ja sitten esimerkkejä siitä miten keskustelua voidaan käydä.

Mediakasvatus

Lapsille monipuolinen mediakulttuuri on osa päivittäistä elämää ja se on keskeinen oppimisen ja toiminnan ympäristö. Lasten mediakasvatuksen lähtökohtana voidaan ajatella toimivan heidän omien tunteiden, ajatustensa ja mediakulttuuristen kokemusten peilaamista ja heidän tarvetta sekä oikeutta itseilmaisuuksiin. Mediakasvatuksella voidaan edesauttaa ihmiseksi kasvamista, turvallisen kasvuympäristön kehittämistä ja sosiaalisen pääoman kartoittamista.

(Niinistö & Sintonen 2007, 24-25.) Aikuisen tehtävä on auttaa lasta ymmärtämään mainosten kaupallinen merkitys sekä opettaa kriittistä asennetta niitä kohtaan. Haitallisia mainonnan seurauksia voivat olla materiaaliset asenteet, huonot ruokailutottumukset sekä yhteenotot vanhempien ja lasten välillä ostohalujen myötä. (Salokoski 2007, 80)

- Lapsien median käyttöä on hyvä kartoittaa kysymällä päivittäisistä kohtaamisista median kanssa esim. tietokoneen, puhelimen, lehtien ja mainosten kanssa.
- Millaisia mainoksia lapset ovat nähneet? Mitä tunteita ne mainokset herättävät?

Media tarjoaa lapsille hyvän mahdollisuuden käsitellä ja harjoitella erilaisia tunteita. Tarjontaan kuuluvat elämykset, jotka tukevat lapsen tunne-elämän kehitystä ja toimivat sekä viihteenä että huvina. Median kautta on mahdollista harjoitella tun-

teiden hallintaa ja empatian kokemuksia silloinkin kun oma elämä ei suuria tunnekokemuksia tarjoa. Huolella valittu peli tai kirja voi tarjota samaistumisen pelon, surun, jännityksen tai menetyksen tunteisiin. (Salokoski 2007, 76.)

- Millaisia televisio-ohjelmia lapset ovat katsoneet? He voivat nimetä sarjoja.
- Millaisia tunteita nämä sarjat ovat herättäneet?

Tekemistä korostava mediakasvatus antaa harjoitusta tunteiden ja ajatusten tunnistamista sekä niiden jakamista varten. Tekemistä korostavaa mediakasvatusta on lapsen kanssa yhdessä esim. satujen ja sarjakuvien lukeminen, videoiden katselemista tai musiikin kuuntelemista. (Niinistö & Sintonen 2007, 26-27).

- Keskustelua siitä katsovatko lapset yhdessä vanhempien, sukulaisten tai ystävien kanssa jotain tai lukevatko he kirjoja?
- Työstävätkö he omia ajatuksiaan ja tunteitaan median antamin mallein, kuten piirtämällä, kirjoittamalla tai leikkimällä eri roolileikkejä?

Media vaikuttaa herkimmin silloin, kun sen aiheet osuvat identiteetin aralle ja hauralle alueelle, minän epävarmoihin osiin. Fyysinen minäkuva on yksi näistä epävarmoista ja herkistä alueista, ja sille median stereotyyppiset kauneusihanteet luovat lisäpainetta. Ihmisten tärkeimpiä tarpeita ovat identiteettiin liittyvät tarpeet, kuten toisten hyväksynnän ja myönteisen itsetunnon saavuttaminen ja itsensä toteuttaminen. Mainonta ja media hyödyntävät tietoutta tästä asiasta. (Mustonen 2001, 132-133.)

Eri aikakauslehtien antaman maailmankuvan vertailu ja ymmärtäminen on yksi tärkeistä medialukutaidon muodoista. Niiden avulla opitaan aina jotakin ihmisiä ympäröivästä kulttuurista, tavasta hahmottaa maailmaa ja rakentaa merkityksiä. Aikakauslehdet ovat ajan peili; se luo ajan ilmiöitä, mutta kirjoittaa myös siitä mitä me haluamme lukea. Aikakauslehteä käsitellessä yhdessä lasten kanssa au-

tetaan heitä analysoimaan sekä kirjoitettua kieltä että kuvia. (Paavilainen 1999, 140.)

- Mitä ajatuksia herää lehdissä olevista malleista? Ovatko he lasten mielestä kauniita?
- Lasten kanssa voi keskustella siitä, kuinka aitoja kuvat oikeasti ovat. Monia lehdissä olevia kuvia on muokattu todella paljon, jotta ne näyttäisivät hyvältä. Tässä voi myös hyödyntää kuvien muokkaamisen huomaamista vertailemalla kahta samaa kuvaa: alkuperäistä muokkaamatonta kuvaa sekä muokattua kuvaa.

Lähteet

Niinistö, H & Sintonen, S. 2007. Mä keksin! Tehdään yhdessä mediakulttuuria. Teoksessa L. Pentikäinen, A. Ruhala & H. Niinistö (toim.) Mediametkaa! Osa 2- Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy. 24-27.

Mustonen, A. 2001. Mediapsykologia. 1.painos. Porvoo: WSOY. 132-133.

Paavilainen, U. 1999. Aikakauslehti kiinnostaa nuoria – myös opetuksen materiaalina. Teoksessa S. Kotilainen, M. Hankala & U. Kivikuru (toim.) Mediakasvatus Helsinki: Oy Edita Ab. 133-143.

Salokoski, T. 2007. Turvallista mediamatkaa! Taitavaksi median tulkitsijaksi aikuisen tukemana. Teoksessa L. Pentikäinen, A. Ruhala & H. Niinistö (toim.) Mediametkaa! Osa 2- Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy. 76-80.

Hakkarainen, K. 2009. Helmeilyä. Rukoushelmet kouluikäisen elämässä. Helsinki: Lasten Keskus Oy.

*Ethän sä ikinä
kadota tuota katsetta?
Mitähän sä vielä kantaa voit
korkealla kun noin sä soit
Ei mitään tuu niin painavaa
et se sinut musertaa*

*Kaunis pieni ihminen
Sä olet ainutlaatuinen
Mitä vastaan tuleekaan,
toista sua ei milloinkaan*

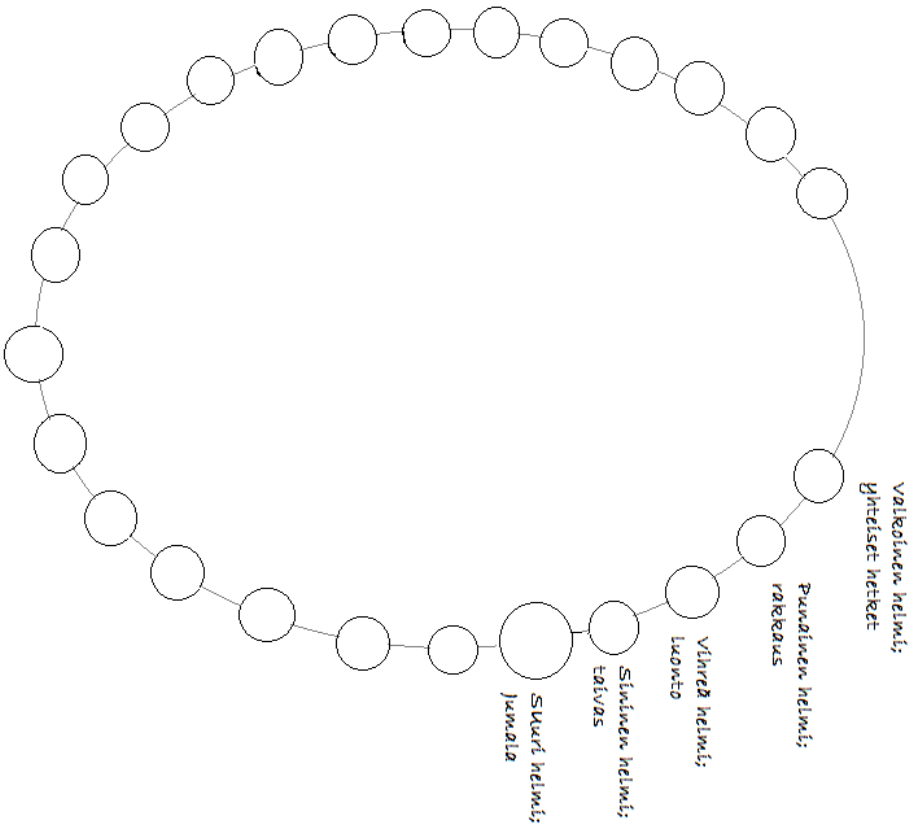
Minä olen ihme, suuri ihme, ja kiitän sinua siitä.

Ihmeellisiä ovat sinun tekosi, minä tiedän sen.

Psalmi 139: 14

*Sä saatat selvitä
vähin vammoin matkalla
Ystäväsi huolehtii
kun askelees on hatarat
Elämässä pitää kii
jos sen päältä putoat*

*Keskellä ihmettä
Sen tajuu vasta jälkeenpäin
Taidat aavistaa jo sen
Yksin täytyy jokaisen
polku mennä pimeään
että pystyy elämään*

Otetaan ensimmäiseksi tämä valkoinen helmi, se voisi kuvastaa meidän yhteisiä hetkiämme. Sitteen on vuoro punaisen, se on helmi rakkauden. Se kuvastakoon rakkautta, jota voimme ystävillämme antaa, se heidän tietään eteenpäin kantaa. Sitteen on vuoro vihreän, tuunnethan sinä myös luonnon, tuon hänen metsän. Vuorossa on taivaan kauneet, sinisen helmen siis korvun laitanut. Mukaan lähtee myös Jumala, hän on jokaisen päivän turvana. Jumala ei meitä koskaan hylkää, hän meistä kyllä huolen pitää. Nyt saat itse korusta lopun punaa, tuleeko lisää siihen helmien ruuvar?

Kuva 1. Teltta kokonaisuudessaan, viimeisellä kerralla.

Kuva 2. Teltan sisäpuoli; rakennuspalikoina toimivat kangas, penkit ja kaiutin pylväs. Lattialle on sijoitettu matka-alustoja ja niiden päälle vilttejä.

